Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 41 (13836) | 1975 оной февралиин 18, вторник | Сэн 2 мүнгэн.

Партиин уряала харюу

...КОНОМИЧЕСКА ...УРАЛСАЛАЙ ...РЭ ЕХЭ

...һэдэхи табан жэлэй тодорхойлхы, 1974-дэхи он хо... ошобо. Манай республикын ажалшад, тэрэ тоодо ...гай промышленностиин предприятинуудай коллекти... габшагайгаар ажаллаа. Нютагай промышленность ...дукци үйлэдбэрилэн гаргаха түсэбөө 344 мянган түхэ...ээр, продукци худалдаха түсэбөө 263 мянган түхэри... үлүүлһэн байна. Эдэ амжалтанууд промышленна ...приятинуудай хүдэлмэришэдэй дунда социалис мү...өөн зүбөөр эмхидхэһэнэй, эд товар болон электрын ...хүсэ гамтайгаар гаргашалһанай, алмалта, арьбалал... түлөө, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын түлөө тэмсэл ...ээр дэлгэрүүлһэнэй ашаар туйлагдаа.

...уяна» гэжэ оёдолой нэгэдэлэй, Ойморой мебельнэ ...икын, Кировэй нэрэмжэтэ түмэр зүйлнүүдые хэдэг ...ой коллективүүд үнгэрэгшэ жэлдэ социалис мүры...эй тугые дээрэ үргэжэ ябаа. Эдэ предприятинууд ...СС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй, ...профсоведэй дамжуулгын Улаан тугта оло дахин хүр... байна.

...ПСС-эй ЦК-гай партида, совет арадта хандаһан Хан...а дотор иигэжэ хэлэгдэнэ: «...**Бригада болон цех бү... предприяти болон барилга бүхэн, колхоз болон сов... бүхэн гуримтайгаар, эбтэй эетэйгээр хүдэлхэ, даалга...нуудаа, угтамжын түсэбүүдые, социалис уялгануудаа ...гэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ талаар эгээн ехэ эршэ хүсэ, ...ал оролдолго гаргаха ёһотой. Энэ хадаа манай хү...эриин амжалтын тон шухала эрхэ нүхэсэлынь мүн».**

...мэ болохолоороо, юһэдэхи табан жэлэй гүрэнэй түсэ...д ба социалис уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэхын ...о хүн бүхэн эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллаха ёһотой ...оно. Эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллахын тула хүдэлмэ...эн, таряашан бүхэн ажалдаа эзэн ёһоор хандаха, арь...лта ба алмалтын гуримуудые наринаар сахиха ёһо...ха юм. Манай орон дотор үнгэргэгдэдэг политическэ ...кономическа һуралсал үйлэдбэридэ ехэ нүлөө үзүүл...иигэжэ ажалай амжалтануудые арьбадхаха, марк...ленинизмын мүнхэ һургаалай үндэһөөр ажалшадые ...үжүүлхэ гэһэн хүндэтэй уялга, шухала зорилго би...р, пропагандистнарай урда табигдана.

Манай республикын нютагай промышленностиин ми...стерствэдэ ажалладаг инженернүүд болон алба хаагшад ...промышленна предприятинуудай экономико» шудалдаг ...улида һуралсадаг юм. Хамтадаа 13 хүн экономиче... һуралсалда ябалсана. Шэнэ жэлэй эхилһээр про...мын ёһоор. Баумanска һургуулиин округой ажал...ай урда КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. ...жневэй хэлэһэн үгые шудалхаһаа гадна, промышлен... предприятинуудай ажахын тоосоон, предприятинуудай ...дэлмэрилэгшэдые моральна ба материальна талаарнь ...машуулха, ажалай бүтээсэ, үйлэдбэриин фонд..., угтамжын түсэбүүд гэхэ мэтэ темэнүүдые гараабди. ...шээлхэдэ, ажалай бүтээсэ тухай темээр хэшээл үн...эдөө, «Коммунис шэнэ обществын илахын тула ...ай бүтээсэ эгээн гол шухала зүйлнүүдэй нэгэн» гэ... ленинскэ зүбшэл заабари дурдахаһаа гадна, манай ..., республика доторнай, тэрээнһээ уламжалан респуб...ын нютагай промышленностиин предприятинуудта ...ай бүтээсэ хэр зэргэ дээшэлүүлэгдэнэб гэһэн асуу...алирхэйлэн тодорхойлхо ёһотой байгдана бшуу. Рес...ликымнай нютагай промышленностиин предприяти...д 1973 ондо ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар ...7 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилэн гаргаһан ...на. Юһэдэхи табан жэлэй дүрбэн жэлэй туршада ню...ай промышленностьда ажалай бүтээсэ 27,8 процен... дээшэлээ.

...үүхэтэй хамта, нютагай промышленностьда ажалай ...сэ дээшэлүүлхэ талаар ямар арга боломжо... хэрэглэгдээгүй үлэнэб, ажалай бүтээсэ дээ...үүлхэ талаар ямар хэмжээнүүдые абаха хэ...эйб гэхэ мэтэ асуудал тушаа манай экономическа ...ралсалай хэшээл дээрэ дэлгэрэнгы хөөрэлдөөн болодог. ...имар юуб гэхэдэ, экономическа һуралсалда ябадаг ...женер бүхэн манай министерствын ямар нэгэн пред...ияти даажа абанхай юм. Тиимэ болохолоороо мини...стерствын хүдэлмэрилэгшэ бүхэн тэрэ даажа абаһан ...дприятиингаа ажал хэрэгые һайн мэдэхэ байна...

...имэ үшөө нэгэ жэшээ дурдая. Манай министерствын ...женер-техник А. А. Долгушева Хяагтын бүд нэхэдэг, ...баһа оёдог фабрика даадаг, туһалдаг юм. Тэрэ эконо...мическа һуралсал дээрээ тус фабрикын дутагдалнууд ту...халээ һэн. Тэрэ дохёогой ёһоор манай министерст...ын хүдэлмэрилэгшэд ошожо, эдэ дутагдалнуудыень ...дхаха хэмжээнүүдые абаһан байха.

«Предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдые материальна ...моральна талаарнь урмашуулга» гэһэн темые ажалай ...салин хүлһэнэй талаар инженер Г. П. Иванова тайл...билаа һэн. Тэрэ материальна урмашуулгын мүнгэн хаа...һаа олдодог бэ, арбан гурбадахи салин хүлһэн гээшэ ...б гэхэ мэтэ асуудалые шагнагшадта тодорхойгоор ...айлбарилаад, республикын нютагай промышленностиин ...предприятинуудта моральна ямар урмашуулганууд хэрэг...лэгдэнэб гэжэ хөөрэжэ үгөө.

Моральна урмашуулгын зарим зүйлнүүдые эндэ дур...дада болоно. «Мэргэжэлэй талаар эрхимлэгшэ», «Ал...тан гартай хүн», «Социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэ», «Үйлэдбэриин ветеран», «Коммунис ажалай ударник» ...гэхэ мэтэ хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө социалис ...мүрысөөн министерство доторнай үргэнөөр дэлгэрэнхэй. ...Үнгэрэгшэ жэлдэ эдэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө 1450 ...хүн тэмсэһэн. 132 хүдэлмэришэн «Социалис мүрысөөн... эрхимлэгшэ» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. «Хүн...дэлэй самбарта бэшэхэ, Хүндэлэлэй грамота баярай ...хэһон байдалда барюулха болон бусадшье моральна ур...машуулга предприятинуудта үргэнөөр хэрэглэгдэнэ, гэ...жэ шагнагшад ойлгожо абаа.

«Бага гаргаштай, һайн шанартай, ехэ продукци үгэ...» гэжэ партида, совет арадта КПСС-эй Центральна Ко...митет хандаба. Энэ гүнзэгы удха шанартай үгэнүүд юм. Манай министерствын мэдэлдэ байдаг Кировэй нэрэм...жэтэ түмэр зүйлнүүдэй заводые дурдая. Тус заводой коллектив үнгэрһэн дүрбэн жэлэйнгээ түсэб декабриин ...-да дүүргээ бэлэй. Юһэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы ...жэлдэ тэдэнэр габшагайгаар ажаллажа, 1975 ондо угтам...жын түсэб баталжа абаха, түсэбһөө гадуур 20 мянган ...түхэригэй продукци үйлэдбэрилхэ, юһэдэхи табан жэ...лэйнгээ түсэб байгша оной декабриин 20-до сүм дүүргэхэ ...социалис уялга абаба. Энэ уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр ...дүүргэхэ байха гэжэ бидэнэр этигэнэбди. Юундэб гэхэдэ, ...тус заводой коллектив соо социалис мүрысөөн һайнаар ...эмхидхэгдэнэ, материальна болон моральна урмашуулга ...зүбөөр хэрэглэгдэнэ, экономическа һуралсал һайнаар ...ябуулагдана.

...Эндэхи «үйлэдбэриие хүтэлбэрилгын ба экономикын ...һууринууд» гэһэн экономическа һургуулиие тус ...заводой директор Г. Г. Шангин һайнаар хүтэлбэрилдэг ... Тиихэдэ мастернуудай һургуули, коммунис ажалай ...һургуули, комсомолшуудай кружок эндэ хүдэлнэ. Эдэ ...һургуулинуудта бага гаргаштай, һайн шанартай ехэ ...продукци үйлэдбэрилэн гаргаха тухай зорилго табигдадаг ...байна бшуу.

...Эдэ бүхы жэшээнүүдые статья доторoo дурдахадаа, ...КПСС-эй ЦК-гай партида, совет арадта хандаһан Хандал...гада харюу болгон, юһэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые, аба...һан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө манай ми...нистерствын бүхы предприятинуудай коллективүүд эрмэл...зэлэй оролдолгоёо, хүсэ шадалаа зорюулха гэжэ найдуулха ...түсэлантэйб.

М. ЗАВГОРОДНЯЯ,
пропагандист, республикын нютагай промышленностиин министр.

...АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР И. П. ЗИНЧЕНКЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй АРАДАЙ ХИНАЛТЫН КОМИТЕДЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭЭР ТОМИЛХО ТУХАЙ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум ...иигэжэ тогтооно:

Нүхэр **Зинченко** Иван Павловичые Буряадай АССР-эй ...арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшээр томилхо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Б. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1975 оной февралиин 17.

ЗЭДЫН СУУТА ХОНИШОД ХЭЖЭНГЫН ХОНИШОДОЙ АЖАЛ ХАРАЖА ЕРЭЭ

Февралиин 12—14-нэй үдэрнүүдтэ Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой Гомбо-Сурун Гончиковна Цыремпилова, Борьёогой совхозой ахалагша хонишод, Социалис Ажалай Герой Гасурун Лубсанович Рабдаев, Октябриин Революциин ордено Дмитрий Яковлевич Свистунов КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй дурадхалаар Хэжэнгын аймагай бүхы совхозуудай эхэ хонидой отарануудаар ябажа хараһан, ажахы бүхэндэ хонишодые суглуулжа, өөһэдынгөө дүй дүршэл тухай хөөрэжэ үгэһэн, тэндэ хараһан, обёорһон ажаглалтануудаа, саашадаа хонин ажалаа хүгжөөхэ арга боломжонууд тухайнь һанамжануудаа хэлэһэн байна. Эдэ суута хонишодтой республикын хони үсхэбэрилдэг совхозуудай трестын директор Б. Б. Базаров, Хэжэнгын аймагай хүтэлбэрилэгшэд ябалсаһан байна.

Хэжэнгээр ябаад ерэһэн хойнонь суута хонишодые редакцидаа урижа, тэндэ обёорһон ажаглалтанууд тухайгаа, өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалнуудые хөөрэжэ үгэхыень гуйһан байнабди. Энээниинень доро толилбобди.

МАНАЙ АЖАГЛАЛТА, ҺАНАМЖАНУУД

Хэжэнгэ гэһэн үгэ дуулахадаа жэнхэни Буряад оронноймнай гуламта, хони мал үсхэбэрилдэг бэлигтэй, хүндэмүүшэ зон ажаһуудаг гэжэ ойлгодог гээшэ аабзабди даа. Тиимэһээ бидэнэр тиишэ ошожо ерэгты гэхэдэнь арсаңгүй, хэды сүлөө забгүй байбашье, холын замда зориһон гээшэбди.

Түрүүшын үдэр «50 лет Октября» совхозой отаранuудаар суг ябаад, удаань нэгэ нэгээрээ һалажа, аймагай хүтэлбэрилэгшэдтэй бусад совхозуудай хонишодой ажалтай танилсаһан байнабди.

Аймагай бүхы совхозуудай эхэ хонидой отарануудаар ябажа, хаража ерээд байхадаа, өөһэдынгөө ажаглалтануудые, һанамжануудые хэлэхэ дуран хүрэнэ. Эдэ бүгэдэ гансахан Хэжэнгын аймагай бэшэ, мүн республикын бусад аймагуудай хонишодто, мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэдтэ һонирхолтой байха бэзэ гэжэ һанагдана.

Һайн талань юуб гэхэдэ, эндэхи хонишод өөһэдынгөө отарада үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ абадаг байна. Тиимэһээ тэдэнэр сабшалан һайжаруулха хэрэгтэ хабаадана. Мүн аймагай совхозуудай эхэ хонидой отаранууд гэр, байраар яһала һайн байна. Хонишод хэжэ байһан ажалдаа дуратайгаар, оролдосотойгоор хандана гэжэ ойлгохоор. Мүн хонишодоор залуушуулай хүдэлдэг болоожо байһаниинь һайшаалтай.

Тиигэбэшье өөһэдынгөө хэдэн ажаглалта, һанамжанууд тухай хэлэе. Эгээн түрүүн республика дотор хони үсхэбэрилхэ гурим, технологи эндэ хазагайруулагдана гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, зоотехническэ эрилтын ёһоор түл абалгые унжагайруулхагүй, отара, ажахы бүхэндэ тэрэниие шадаал һаа богони болзорто, 20—40 хоногто үнгэргэхэ эрилтэтэй. Теэд тэндэхи ажахынуудта, отарануудтань энэ хүдэлмэри хоёр-гурбан һарада үргэлжэлнэ. Эндэхи ажахынууд хурьгадаа январиин эхеэр абажа захалһан аад, дүшөөд хоногой үнгэрһэн хойно һаял хахадлажа байна бшуу. Зарим хониднай апрель, май һарада түрэхэ юм гэлсэнэ. Тиихэдэ бидэнэр бүхы түл түрэсээ 20—25 хоногой туршада, бүхы ажахыгаараа 30—40 хоногто абажа дүүргэдэгбди.

Яахадаа Хэжэнгэдэ иимэ байдал тохёолдоноб? Манай һанахада, тэдэнэр зундаа, намартаа хонидойнгоо жэгдэ һайса таргалаагүй, хүшэ абаагүй байхада үрэжүүлгээ захална. Тиимэл хадаа мүнөө түрүүшээр түрэжэ байһан хонидынь балай эхирлэнэгүй бшуу. «Үлөөшэ хониднай эхирлэхэ байха» гэлсэнэ. Тэрэ зүб. Һүүл тээшэ һайса таргалаад байхадаа ороондо ороошодынь олоороо эхирлэнгүй яахаб.

Бидэнэрэй отарын хонидой 50—60 процентнь эхирлэдэг юм гэхэдэ, тэндэхи хонишод этигэжэ үгэнэгүй. Отарадаа эмэ түлгэдые барилсадаггүйт гэхысэ «гэхотой» асуудалнуудые табина. Эмэ түлгэнүүдһээ байха бидэнэр, отарадаа өөһэдынгөө, хүнэй нэгэшье хони байлгадаггүйбди. Манай отаранууд үүлтэртэ хонидой ха юм. Тиимэһээ тэндэ элдэб холисо байха ёһогүй.

Яахадаа манай хонид олоороо эрхилнэб гэхэдэ, бидэнэр хонидойнгоо жэгдэ һайса таргалһан хойно — сентябриин тэн багаар үрэжүүлжэ захалнабди. Энэ хүдэлмэреэ 18—20 үдэрэй туршада дүүргэдэгбди. Үрэжүүлхэһээ 20 хоног урид, мүн үрэжүүлжэ байха үедөө хонидоо зелёнко дээрэ үдэртөө 1—2 час адуулдаг байнабди. Энэ ехэ туһатай гэжэ һанагшабди.

Хоёрдохёор, түл абалгые иигэжэ унжагайруулхада хурьгадынь жэгдэ бэшэ, нэгэн доро илгахын аргагүй, мүн хонишодтошье бэрхэтэй. Хоёр-гурбан һарада хурьган түрэшэнэ аа гү гэжэ һүни, үдэргүй дежурлажа байхань ямар һаад бэ!

Тиихэдэ январиин янгинама хүйтэндэ түл абахадаа тэдэнэр хурьгадаа хүйтэ абуулхагүй гэжэ хэды ехэ гаргаша хэнэб, хэды шэнээн өөһэдөө зобоноб! Бидэнэрэй ябаһан лэ отарада хурьгадые түлжүүлхэ дулаан таһалганууд түхеэрэгдэнхэй. тэрэнь газаа досооһоо һайса шабагданхай, досоонь пеэшэн табигдажа, тэрэнь түлигдэжэ байдаг юм байшоо. Одоо энэ бидэнэрые ехээр гайхуулба. Пеэшэн бүхэндэнь үбэлдөө 5 автомашина түлеэн галдаг-дана. Хэды ехэ гаргаша гээшэб? Тиигээд тэндэ гал хүл болошоно аа гү гэжэ ходо һэргэг байха хэрэгтэй. Ямар зоболон бэ!

Тэрэ саанаа иимэ халуун байрада түлжэһэн мал хэбэрэг байдаг, хүйтэ абахадаа бэлэн. Хурьгадай энэ дулаан таһалгань хонидой ута байрын тэг дундань түхеэрэгдэнхэй. Хоёр талынь байра орой дулаалагдаагүй, хүйтэ нойтон. Тэндэ нарай хурьгадые гаргахаар бэшэ. Ушар иимэһээ түрэһэн хонидоо хурьгадтайнь удаан байлгахын аргагүй. нэгэ-хоёр хонуулаад лэ эхыень илгажархина. Һүниндөө хурьгад эхэтэеэ хононогүй. Тиимэһээ ябаһан лэ отарадамнай эхээ алдаһан хурьгад олон хэбэртэй. Иигэжэ нялха байхадаа, һаратай болоторoo эхынгээ һү һайса хүхөөгүй хурьгад хэзээдэшье үдхэн ноохотой хонид болохогүй бшуу. Тиимэл хадаа тус аймагай хонидһоо жэл бүри бага ноохон абтана гэжэ һанаха байнабди.

Ганса дулаан таһалга түхеэрэнгүй, бүхы байрыень һайса дулаалаад, пеэшэн табингүйгөөр, хурьгадаа эхэтэйнь суг хонуулхаяа яанат гэхэдэ, «манайшни эндэ хүйтэн, хурьгаднай хүлдэшэхэл» гэлсэнэ. Энээниие зүб гэхээр бэшэ. Хэжэнгын совхозой хоёр хонишон мүнөөшье түлигдэдэггүй байрада хурьгадые абажа байнал. Хэрбээ тэрэниие һайнаар эмхидхэбэл, зохид лэ байха гэжэ һанагдана.

Дулаан таһалгын бага дээрэһээ 5—6 хоноһон хурьгадаа зуугаадаарнь сакман болгожорхино. Тэдэнээ эхэдэнь хүхүүлхэдээ дулаан таһалгынгаа дундахи зайда эхэ хонидоо оруулаад, хурьгадаа табина. Иимэ бишыхан хурьгад эды олон хонин сооһоо ялгаад эхээ сэхэ олобо гээшэб! Эхыень олгуулхын тула хонишод ехээр оролдоно. Зарим удаан төөриһэн хурьгад эхээ һайса хүхэнгүйгөөр һалана бшуу. Тиигэжэ хурьгад мүүдажа захална ха юм.

Үбһэ тэжээлэй хомор дээрэһээ хонидоо үбэл эртэ хурьгалуулнабди гэжэ эндэхид мэдүүлнэ. Энээниие баһал зүбшөөхөөр бэшэ. Үбэл эртэ гараһан хурьгад хабар болотор эхэһээнь өөрэгүй ехэ тэжээл эдихэ гэжэ малшад мэдэдэг. Манай һанахада, эдэнэрэй февраль һарада түл абаа һаань зохид лэ байгаа.

Аймагай хонишодтой хөөрэлдэхэдэ олохон отаранууд совхозой отделениин түб һууринда дүтэхэнэ байрлана, тэндээ зуһана. Энэ ушарта хонидойнь бэлшээри бирагүй аа гү гэжэ һанахаар. Һууриин газарта дүтэ юун һайн бэлшээри байба гээшэб. Тиигээд таряанай узууртаашье һайса бэлшээгдэнэгүй ха. Отаранууд шадар бэлшээхэ зелёнко тарирданагүй. Манай тэндэхи эхэ хонидой отара бүхэндэ хорёод гектар зелёнко бэлшээхын тэдыдэ таригдадаг юм.

Хэжэнгын хонишодой дутагдалынь үшөө юун бэ гэхэдэ, тэдэнэр өөһэдөө хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлдэггүй, олонхинь үрэжүүлжэ шадахагүй байшоо. Энэ шухала хүдэлмэрие тэдэнэр хүдөө ажахын институдай студентнэртэ найдаад һуудаг юм байна. Энэ тон бүтэхэгүй хэрэг гэжэ һанагдана. Хонишон байһан лэ хойноо һүрэгөө өөһэдөө үрэжүүлхэ ёһотой. тэрэниие хэндэшье найдажа болохогүй. Манай Зэдын аймагта хонидоо үрэжүүлжэ шадахагүй хонишодтой отара байхагүй.

Март һарада, маанадай түл түрэсээ түлэг абажа байхада Зэдын аймагта ерэжэ, бидэнэрэй ажалтай танилсахыень Хэжэнгын аймагай хонишодые уриһан байнабди. Иигэжэ бэе бэсэдээ ябалсажа, дүй дүршэлөө халан абалсажа байхада һайн ааб даа. Айлшадаа хүлеэнэбди.

Г.-Ц. ЦЫРЕМПИЛОВА,
Зэдын «Коммунизм» колхозой ахалагша хонишон, РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат, Социалис Ажалай Герой.
Г. РАБДАЕВ,
Борьёогой совхозой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой.
Д. СВИСТУНОВ,
Борьёогой совхозой ахалагша хонишон.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Зэдын аймагай Борьёогой совхозой ахалагша хонишод Г. Л. РАБДАЕВ, Д. Я. СВИСТУНОВ (зүүн талын зураг). Мүн тус аймагай «Коммунизм» колхозой ахалагша хонишон Г-Ц. Г. Цыремпилова (баруун талын зураг).

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фотонууд.

ШУХАЛА ЗҮЙЛЭЙ ЕХЭ ПРОДУКЦИ

Республикымнай промышленность январь һара соо нёдондо жэлэй январиин үрэ дүнгүүдтэй сасуулхада яһала һайнаар хүдэлжэ гараа. Продукци худалдалгын хэмжээн 3 процентээр үлүүлэгдэһэн байна.

Промышленна шухала зарим зүйлэй продукци үйлэдбэрилхэ түсэб үлүүлэгдэээ. Түсэбһөө гадуур 8 мянган тонно шулуу нүүрһэн малтагдаа. 5 мянган түхэригэй оньһон приборнууд бүтээгдээ, 1000 тонно цемент, 172 мянган илитэ шифер үйлэдбэрилэгдөө. Мүн ноохон бүд нэхэхэ, сонхын шэл үйлэдбэрилхэ, электродвигатель, автокран хэхэ, локомотив, тепловозуудые заһабарилха, модоной зомгооһоор хабтагар плитэ үйлэдбэрилхэ, мүн промышленна ондоо шухала зүйлнүүдые бүтээхэ даабари үлүүлэгдээ.

Хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй, шэлэй заводуудай, «Электромашина», «Теплоприбор», Тимлюйн цементын, асбоцементнэ зүйлнүүдэй заводуудай, «Бурятэнерго» управлениин, нарин сэмбын комбинадай, Байгалай, Онёогой, Итанцын, Хүртэйн леспромхозуудай, Элхиин авто-заһабарилгын заводой коллективүүд продукци бүтээн гаргаха, худалдаха январь һарын даабари һайнаар дүүргээ.

Нёдондо жэгдэ бэшээр хүдэлжэ гараһан Зэдын комбинадай коллектив жэлэй түрүүшын һараһаа ажалайнгаа эршэ шангадхажа, январиин түсэбһөө гадуур ехэ продукци худалдаба. Бага Холбоолжоной уурхайн хүдэлмэришэд шулуу нүүрһэ малтан гаргаха даабаряа сүүдхэ бүхэндэ үлүүлэн дүүргэһэнэй ашаар продукци худалдаха түсэбөө 120 процентдэ хүргэһэн байна.

Министерство, захиргаануудай дундаһаа нютагай промышленностиин министерствын болон түлишын промышленностиин управлениин коллективүүд түсэбөө амжалтатайгаар дүүргээ. Тэдэнэй мэдэлэй металл зүйлнүүдэй Кировэй нэрэмжэтэ завод, Ойморой мебелиин фабрика, оёдолой «Туяна» нэгэдэл, Хёлгын, Сэлэнгын леспромхозууд түсэбөө холо үлүүлэн дүүргээ.

ЛЕНИНГРАДҺАА БУСАЖА ЕРЭБЭ

Великобританиин Премьер-Министр Гарольд Вильсон Ленинградһаа февралиин 16-да Москвада бусажа ерэбэ

Гадаадын ба хани нэгэдэлтэ оронуудай хэрэгүүдые эрхилдэг министр Дж. Каллагэн, мүн бусад тусхай тушаалтад тэрээнтэй хамта бусажа ерэһэн байна.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо И. В. Архипов, СССР-эй министрнүүд Великобританиин ба СССР-эй гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэһэн Внуковсда аэродром дээрэ Г. Вильсониие, тэрээнтэй хамта ябаһан хүнүүдые угтаба.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо В. А. Кириллин, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо С. П. Козырев болон Великобританиин Премьер-Министртэй хамта ябаһан бусад тусхай тушаалтад Ленинградһаа бусажа ерэбэ.

(ТАСС).

А. А. ГРОМЫКО ЖЕНЕВЭ ОШОХОЁО МОРДОБО

США-гай гүрэнэй секретарь, национальна аюулгүйе сахиха талаар президентын туһалагша Г. Киссинджэртэй уулзажа, хөөрэлдэхын тула КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко Женевэ ошохоёо февралиин 16-да мордобо.

Урда тээнь үгээ ойлголсоһоной үндэһөөр хоёр талые һонирхуулһан асуудалнуудаар энэ уулзалгын үедэ һанамжануудаа хэлсэхэ байна.

КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагша П. А. Абрасимов, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов болон бусад тусхай тушаалтад Внуковска аэродром дээрэ А. А. Громыкые үдэшэбэ.

Швейцариһаа Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд Рене Оесслер үдэшэгшэдэй дунда байлсаа. (ТАСС).

МОСКВАДА ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ ҮНГЭРГЭГДЭБЭ

Великобританиин Премьер-Министр Г. Вильсонтэй, гадаадын хэрэгүүдэй министр Дж. Каллагэнтай совет хүтэлбэрилэгшэдэй хөөрэлдөөнүүдые хэжэ байһантаинь дашарамдуулан, совет ба гадаадын корреспондентнүүдтэ зорюулагдаһан пресс-конференци Москвада болобо.

Советскэ Союзай ба Великобританиин хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондохи һүүлшын уулзалгын үнгэрэгдэһэнһөө хойшо долоон жэлэй үнгэрөөд байхада, Премьер-Министр Г. Вильсонтэй уулзалгада совет хүтэлбэрилэгшэд анхаралаа ехээр хандуулна гээд совет түлөөлэгшэ Л. М. Замятин КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй даалгабаряар корреспондентнүүдтэ мэдээсээ. Хэрбээ уласхоорондын байдалда болоһон ехэ хүгжэлтэ дэбжэлтые хараада абабал, энэмнай ехэ болзоо гээшэ. Зүбшэн хэлсэхэ олон асуудалай суглараһаниинь элитэ.

Уласхоорондын шахардуу шанга байдал һуларуулгын, эб найрамдал ба арадуудай аюулгүй байдал бэхижүүлгын асуудалнуудта анхаралаа хандуулха шухала гэжэ Леонид Ильич Брежнев энэ хөөрэлдөөнэй эхинһээ хойшо тэмдэглээ һэн гээд тэрэ хэлэбэ. Эдэ асуудалнууд уласхоорондын политикада тодорхойлхы удха шанартай байна. Энэ талаар совет-англиин бүтэмжэтэй һайн хөөрэлдөөе һайшааха шухала.

Совет-англиин харилсаанай эб найрамдалта, али алиндань ашатай туһатай холбоо барисаан байхынь тула манай орон ехэ оролдолго гаргана. Иимэ зорилго яһала бэелүүлэгдэжэ болохо байна гээд Советскэ Союз тоолоно. Иимэ политикые залан сэхээр бэелүүлээд байбал, СССР-эй, Англиин хоорондохи харилсаан али үрэ ехэтэй, хани барисаатай байха гээд совет хүтэлбэрилэгшэд. Леонид Ильич Брежнев гүнзэгыгөөр этигэн найдана.

Эдэ үдэрнүүдтэ Кипртэхи байдал тухай Советскэ Союзай ямар хараа бодолтой байһан тушаа асуудал Кипрэй «Харавги» газетын корреспондент пресс-конференциин үедэ һураһан байна. Кипрэй асуудалаар Советскэ Союзай хараа бодол һайн мэдээжэ гээд тэрээндэ хэлэгдэнэ. Г. Вильсонтэй хэгдэһэн энэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ совет тала «Кипрэй Республикын дулдыданги бэшэ, бэеэ даа-һан байдалай, газар дайдынь бүрин бүтэн байлгын гол ёһые Советскэ Союз наринаар сахина» гэжэ үшөө дахин мэдүүлэгдээ. «ООН-ой Аюулгүйн Соведэй ба Генеральна Ассамблейн абаһан таарамжатай һайн шиидхэбэринүүд бии. Эдэ шиидхэбэринүүдые наринаар бэелүүлхын түлөө Советскэ Союз тэмсэнэ. Кипрэй хуулитэ правительствые — президент Макариосай хүтэлбэрилдэг правительствые тэрэ мэдэрнэ» гээд саашадаа тэмдэглэгдэбэ.

(ТАСС).

Хүтэлбэрилгын онол арга

АЛИШЬЕ ТАЛААРАА АШАТАЙ, ТУҺАТАЙ

Арадай ажахые хүгжөөхэ шухала арга нүхэсэлүүдэй нэгэн хадаа үйлэдбэрине һайжаруулха, хүтэлбэриин онол аргануудые нарижуулха зорилго болоно. Техническэ дэбжэлтэ түргэдхэгдэжэ, хүтэлбэрилгые һайжаруулхын үндэһэ һуури дээрэ нингэ тиимэ үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, экономико хүгжөөхэ арга олдохо юм.

Томо алишье предприятиин үйлэдбэри орёо, өөрын элдэб бэрхэшээлтэй байдаг. Тэрэниие зүбөөр эмхидхэн хүтэлбэрилхэ хэрэгтэй. Үйлэдбэриие ашаг үрэ ехэтэй болгохо гэжэ хүтэлбэрилгын онол арга мүн лэ шэнэдхэн һайжаруулха эрилтэ табина.

Үйлэдбэриингөө бодото байдалые һайнаар мэдэхэ, техническэ ба эмхидхэлэй алишье хэмжээ ябуулгые экономическа талаарнь зүб сэгнэхэ хэрэгтэй. Тэрэнэй ашаг үрэ үгэхэ байһыень тодорхойлхо шухала. Үйлэдбэри хүтэлбэрилгэ нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэ АСУП (үйлэдбэриие автомат аргаар хүтэлбэрилхэ онол арга) онсо удха шанартай.

Научно-техническа дэбжэлтэ ба АСУП хоорондоо нягта холбоотой. Энэ дэбжэлтын түргэдхэгдэжэ ба туйлагдахатай хамта элдэб мэдээсэл олошоржо, үйлэдбэрине хүтэлбэрилхэ һайжаруулха хэрэгтэй болоно. Тиихэтэй хамта научно-техническэ дэбжэлтэ элдэб мэдээсэл болбосоруулха, мэдэлдэ абаха арга — ЭВМ (электронно-тоололгын машина) зохёохо арга олгоо. ЭВМ олон элдэб мэдээсэл дары тооложо, согсолхо аргатай. Тиимэһээ үйлэдбэри эмхидхэн хүтэлбэрилгэ нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэ сэгнэшэгүй ехэ туһатай байха юм. ЭВМ-эй туһаламжаар хэрэглэмэлнүүдые тоолон согсолжо, үйлэдбэридэ хэрэглэхэ арга хадаа АСУП болоно.

АСУП электронно-тоололгын машинанууд болон экономико - математическа онол аргануудта түшэглэжэ, үйлэдбэрине эмхидхэн хүтэлбэрилгэ нарижуулхада хэрэглэгдэнэ. Худалжэ байгаа предприятинуудта АСУП нэбтэрүүлхэ хэрэглэхэ бэшэ бэшэ юм.

Манай коллектив заводтоо АСУП хэрэглэхын тула научно-шэнжэлгын хэдэн институтдай, «Союзавтоматика» таһагтудтай, Зүүн-Сибириин технологическа институтдай холбоо барисаа байгуулаа һэн. Үйлэдбэриие автомат аргаар хүтэлбэрилхэ арга нэбтэрүүлхын тула түрүүшээр машинно-тоололгын станци байгуулагдаа. Оньһон бүлэгүүдэй тоо бүридхэл байгуулагдаа. Хожомоо ЭВМ хэрэглэжэ, тоололгын түб эмхидхэгдээ. Тиигэжэ үйлэдбэриин элдэб олон мэдээсэл дары тоологдожо, согсолгын арга олгоо.

Заводой тоололгын түб 1970 ондо эмхидхэгдэһэн юм. АСУП нэбтэрүүлхэ түсэб бэлэдхэл 1972 ондо хэгдэжэ эхилээ. Заводой элдэб албанай, хүтэлбэрилхэ тушаалтадай, юрын хүдэлмэрилэгшэдэй ажал гүримшүүлхэ энэ бэлэдхэл хараалһан. Мүн АСУП нэбтэрүүлхэ сэбэт эмхидхэгдэһэн байна.

Оньһон машинануудай хүдэлмэри хангаха кадрнууд бэлэдхэгдээ. Электронно-тоололгын «Минск-32» машина дээрэ хүдэлхэ мэргэжэлтэд Минск, Ленинград город нуудта курсада һуралсаа байгаа. Институт дүүргэһэн залуу мэргэжэлтэд заводто ерээ. Мүн заводой бусад зарим хүдэлмэрилэгшэд тусхай программаар хараалгадаһан һуралсал дүүргээ.

Үйлэдбэрине автомат аргаар хүтэлбэрилхэ арга нэбтэрүүлхэ түсэб 1972 - 1980 онуудай холын хараатай түсэб зохёогдоо. АСУП-ай түрүүшын ээлжээн 1973 ондо нэбтэрүүлэгдэжэ эхилээд, энэ жэлдэ дүүргэгдэхээр хараалагдана. Энэ хугасаада үйлэдбэриин техническэ талаара бэлэдхэлтэй болохо, гол үйлэдбэриин календарна түсэб зохёогдохо, материально-техническэ хангалга һайжаруулагдаха ёһотой болоно.

АСУП нэбтэрүүлхэ бүхы хүдэлмэри удаа дараалан хэгдэхэ ёһотой. Технологическа процессэй бүхы хараалһан проект элдэб түрүүшээр зохёогдоод, бүхы нормативууд элирүүлэгдэхэ, үйлэдбэриин календарна түсэб табигдаха, эдэнэй үндэһэ һуури дээрэ технико-экономическа түсэб зохёогдохо юм.

Түрүүшын ээлжээндэ энэ заводто юун хэгдэхэб, юун хэгдээ байнаб?

Үйлэдбэреэ техническэ талаарнь бэлэдхэхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Чертеж бүхэлэн, захил хэхэ мэдээсэл юнбэн аргаар үгтэдэг болоо. Запасной частьнуудай номенклатура тодорхойлогдоо, цехүүдэй технологическа комплект зохёогдоно. Материально-техническэ хангалгын талаар — детальнуудые хэхэдэ элдэб зэргын материал, металл хэрэгтэй болохонь тодорхойлогдоно. Орёо технологитой материал элдэхэдэ, шудхалаа хэхэдэ хэрэглэгдэхэ металл нормо тоологдон элирүүлэгдэнэ.

Тиихэтэй хамта туһалба риин үйлэдбэри нарижуулагдажа байна. Технологическа түхеэрэлгэнэй паспорт зохёогдоо, түхеэрэлгэнүүдэй хэр хүдэлгэгдэхэнииинь тоо бүридхэл абтана, түхеэрэлгэ заһабарилха һарын, жэлэй түсэб табигдана, гаргашань эрэлээдэг элирүүлэгдэнэ.

Мүн хүдэлмэрилэгшэдэй ажалдаа гаража ошодог ушар шалтагаан элирүүлэгдэнэ.

Эдэ бүгэдэ хүдэлмэри хэгдэхэдээ, мэдээсэл үгэдэг түб, нормативно-мэдээсэлэй ажахые байгуулхада, мүн эдэниие һаадгүй ябаха хүдэлмэри эхилэлгэ ажал ехэтэй хэрэг болоно.

Эдэ асуудалнуудые шиидхэхэдэ алдуу гаргаха магад. Мүн алдуу гаргаха ушарһаа бэлэн болгогдоһон зорилго үйлэдбэридэ сэг нэбтэрүүлэгдэнэгүй.

Мэдээсэл үгэдэг, тоолохо хэрэг түбэй (ИВЦ) техническэ баазань байгуулагдаһан, ашаглагдажа эхилээ. Электронно-тоололгын «Минск-32» машина 1972 оной октябрьһаа, «НАИРИ» машина 1972 оной январьһаа хүдэлжэ эхилээ. Мүн тоололгын ондоошье перфорационно, клавишно-механическа машинанууд заводто-ной абтаа.

АСУП нэбтэрүүлхэ манай заводто абтаһан хэмжээнүүдэй нэгэн гэхэдэ, үйлэдбэриие техническэ талаарнь бэлэдхэхэ. Энэ хүдэлмэриие шухала зорилгонууд шиидхэхээр болоно. Тиихэдэ үйлэдбэри технологическа проект зохёолго, хэрэгтэй зэр зэмсэгээр хангалга ба түсэблэлгые автомат аргаар эмхидхэдэг боложо байнабди. Технологическа проект зохёохо хүдэлмэри орёошье, ехэшье боложо байна. Деталь, часть бүхэнниие хараада абаха хэрэгтэй. Тиимэһээ технологуудай тоо хүдэлмэришэдһөө түргөөр олошорхо.

Горький, Минск городуудай предприятинуудта 1955 онһоо энэ шухала зорилго шиидхэгдэжэ байна. Предприятинууд технологуудайнгаа тоо ехээр олошоруулхагүйн тула адлирхуу технологитой детальнуудые, мүн дүтэрхы үйлэдбэритэй технологическа процесс илгаруулан эмхидхэхэ арга зам хэрэглэнэ. Гэбэшье энэ талаар хаа хаанагүй үргэнөөр хэрэглэгдэхэ арга дүршэл үшөө олдоогүй байһаар.

Бидэнэр нимэ зорилго нёдондо бэелүүлжэ эхилээбди. Технологическа процессэй проектые автомат аргаар зохёохо бюро главна технологой таһагай дэргэдэ эмхидхэгдээ. Бюро Зүүн-Сибириин технологическа институтдай, автоматикын ба научно-шэнжэлгын институтуудтай холбоо барисаа байгуулжа автомат арга нэбтэрүүлхэ бэлэдхэл хэжэ байна. Зарим инструмент бэлэдхэхэ тоо бодолго, проект зохёолго электронно-тоололгын «НАИРИ» машинаар хэгдэдэг болоо.

Календарна түсэб зохёолго ехэ шухала хэрэг мүн. Энэ мүн лэ АСУ-гай туһаламжаар зохёогдоно. АСУ нэбтэрүүлхэ түрүүшын ээлжээнэй түсэб-графигай ёһоор шухала энэ асуудал шиидхэгдэхэ юм. Хүдэлмэриин газарнуудта ажал хубаарилан үгэхэ түсэб 1975 ондо зарим цехүүдтэ дүүргэгдэхэ байна.

Тиимэһээ АСУП нэбтэрүүлхэ зорилго удаа дараалан бэелүүлэгдэхэ ёһотой. Түрүүшээр технологическа процессэй проект зохёогдоно. Хожомынь календарна түсэб табигдана. Тэрэнэй үндэһэ һуури дээрэ технико-экономическа түсэб зохёогдоно. Хэрбээ электронно-тоололгын машинын ашаар материалнуудай гаргашын нормо зохёожо шадаа һаа, материально-техническэ хангалгын асуудал шиидхэгдэхэ.

Эдэ зорилгонуудые зүбөөр, удаа дараалан бэелүүлбэл, үйлэдбэриие ерээдүй сагта цехүүд болгон хубаарилангүй эмхидхэн хүтэлбэрилжэ болохо юм. Цехүүдтэ шиидхэгдэдэг зарим асуудалнуудые мастернууд, нүгөөдэ зарим асуудалнуудые заводой ахамад мэргэжэлтэд шиидхэхэ байна.

Предприяти бүхэнэй онсо илгаа хараада абан, АСУ нэбтэрүүлхэ шухала гэһэн тобшолол манай заводто хэгдээ. Гэбэшье олон газарта хэрэглэмээр зарим зүйлнүүдэй бии байһанииинь арсалтагүй. АСУ нэбтэрүүлгые тоололгын түб (ВЦ) байгуулалгаар ба электронно-тоололгын машина хэрэглэлгээр хизаарлажа огто болохогүй юм. Үйлэдбэриие автомат аргаар эмхидхэн хүтэлбэрилхын тула нэн түрүүн юун хэрэгтэйб гэхэдэ, доодо шатын гү, али эхин хүдэлмэри автомат аргаар бэлэдхэхэ, гүримшүүлхэ шухала.

АСУП нэбтэрүүлхын тула предприятиин үйлэдбэриин эмхидхэлые хараада абаха хэрэгтэй. Эдэ бүхы асуудалнуудые зүбөөр шиидхэжэ шадаа һаа, АСУП аша туһа үгэхэ, энэ хэрэгтэ алдуу гаргагдахагүй болоно. Манай коллектив АСУП аша туһатайгаар нэбтэрүүлхэ.

Ю. КРАВЦОВ,
авиазаводой главна экономист.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТ

КПСС-эй ЦК-гай ГЕНЕРАЛЬНА СЕКРЕТАРЬ НҮХЭР Л. И. БРЕЖ

Бидэнэр, мастернуудай областной суглаанда хабаадагшад — Свердловско областиин ажахын бүхы һалбаринуудта хабаатай промышленна предприятинуудай үйлэдбэриин эхин шатын олон мянган хүтэлбэрилэгшэдэй отрядай түлөөлэгшэд «Үйлэдбэриин мастернуудай үүргэ дээшэлүүлхын тула Химическэ, нефтяной машина бүтээлгын министерствын ябуулдаг хүдэлмэри тухай» КПСС-эй Центральна Комитедэй тогтоолые сэдьхэлээ хүн ехээр хантаһан мэдэрэлтэйгээр угтаабди.

Ороной экономико хүгжөөхэ, үйлэдбэриин ашаг үрэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин шанар һайжаруулхын тула партиин XXIV съездын табиһан зорилгонуудые бэелүүлхэ, материальна үйлэдбэри хүгжөөхын тула хүдэлмэришэдые сэхэ хүтэлбэрилдэг, ажал ябуулга эмхидхэдэг мастернуудай һуури ба үүргэ тус тогтоол дотор тодо, һонороор тодорхойлогдоо.

Мастер гээшэ үйлэдбэридэхи гол эмхидхэлшэ, хүдэлмэришэдые хүмүүжүүлэгшэ болоно гэжэ парти, правительство ходо тусхайлан тэмдэглэдэг юм. Промышленна үйлэдбэри хүгжөөлгын, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын талаар түсэбтэ табан жэлэй дүрбэн жэлэй даабаринуудые Свердловско областиин ажалшадай амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэнь мастернуудайшье хубита габьяа бии гэжэ омогорхолтойгоор хэлэжэ шадаха байнабди.

Хэдэ хэдэн предприятинуудай, тэрэ тоодо «Уралхиммаш» заводой мастернуудай һайшаалта ажал ябуулга КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор тэмдэглэгдэнэ. Тэдэнэй дүй дүршэлые бидэ ходо шэнжэлжэ, хэрэглэжэ байдагбди. Эдэбхи үүсхэл гарган, шадамар эмхидхэлшэд, гайхамшаг хүмүүжүүлэгшэд болоһон мастернууд манайда яһала олон.

«Уралмашзаводой» — Н. Ф. Курочкин, «Уралэлектротяжмашай» — А. И. Волошина, Свердловско инструментальна заводой — РСФСР-эй габьяата рационализатор А. П. Стафеев, Первоуральска новотрубна заводой — Р. В. Веренцов, Нижнетагильска металлургическа комбинадай — Г. А. Каблуков, М. Калининай нэрэмжэтэ Свердловско машина бүтээлгын заводой — В. П. Тушенцев, «Свердловпромстрой» трестын — В. Ф. Бакунов, «Уралобувь» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй — Л. М. Секиржицкая, «Сельхозтехника» гэжэ Нижнетагильска районно нэгэдэлэй комбайнуудые заһабаридаг цехэй — В. Г. Садовников болон бусад мастернуудай хүтэлбэрилдэг үйлэдбэриин участогууд түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэжэ, продукциин шанар һайжаруулжа, эрхим үрэ дүнгүүдые туйлаа. Верх-Исетскэ металлургическа заводой ахалагша мастер, Социалис Ажалай Герой А. А. Мухлынинай дурадхалаар эрхим мастерай нэрэ зэргын түлөө социалис мүрысөөн область дотор үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Областиин олонхи мастернууд — нинтын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг хүнүүд. Эдэнэр агитаторнуудаар, политинформаторнуудаар, пропагандистнуудаар хүдэлмэрилнэ. Нилээд олонииинь партийна, профсоюзна, комсомолой комитедүүдтэ һунгагдаһан, нютагай Соведүүдэй депутадууд болоһон байна. Верх-Исетскэ металлургическа заводой мастер, Социалис Ажалай Герой М. К. Финогенов РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаһан юм. Свердловско предприятинуудай мастернууд ехэ хүндэтэй болонхой гэжэ сэдьхэлээ ханангяар хэлэжэ шадаха байнабди. Партийна комитедүүдэй эдэбхитэй дэмжэлгын, туһаламжын ашаар олохон заводуудта мастернуудай соведүүд тогтоогдоод, һайнаар хүдэлжэ байна, түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлнэ. Соведүүдэй гэшүүд үйлэдбэриин, кадрай ба ажаһуудалай асуудалнуудые шиидхэлгэдэ туһалдаг.

ЦК-гай тогтоолые анхаралтайгаар уншаад байхадаа, тэрээн дотор ажалшадай коллективүүдэй үйлэдбэриин, нинтын ажабайдал гүнзэгыгөөр шанжэлэгдэнхэй, мастернуудай үүргэ дээшэлүүлхын тула КПСС-эй Центральна Комитедэй хараалһан хэмжээнүүд бидэнэй һанал бодолнууд ба хүсэл эрмэлзэлнүүдые элирхэйлнэ гэжэ нэгэ һаналтайгаар ойлгообди. Абаһан шиидхэбэреэ бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ партийна организациин хүтэлбэри доро тон эдэбхитэйгээр хабаадаха — бидэнэй арюун уялга болоно гэжэ тоолонобди.

Үйлэдбэриин даалгабаринуудые үлүүлэн дүүргэхын, өөһэдын участогуудтахи хүдэлмэриин шанар улам һайжаруулхын, машинанууд болон түхеэрэлгэнүүдые, хүдэлмэрилдэг газарайнгаа нөөсэнүүдые һайнаар хэрэглэхын, үйлэдбэриин түрүү онол аргануудые нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхын, эрдэм ухаанай заабариин ёһоор ажалаа эмхидхэхын тула бүри ехэ эршэ хүсэ гаргахабди.

Предприятинуудые нарижуулан шэнэдхэхэ, түхеэрэлгэ һэльбэн хубилгаха хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадахабди; түүхэй эдүүд ба материалнуудые, түлишэ болон электрын элшэ хүсэ арьбалха алмахын тула бүри ехэ хүдэлмэри хэхэбди. Ажалай үрэ дүнгүүдэй, шанарай түлөө хүдэлмэришэн бүхэнэй харюусалга улам дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриингөө коллективүүдтэ хани ёһоной оршон байдал хангаха, сахин дэмжэхэ гэжэ, хүдэлмэришэдэй шадабари мэргэжэл улам дээшэлүүлхэ, эрдэм мэргэжэлыень бүри ех...
техникын ба техно...
нэ туйлалтануудые...
гэжэ саашадаа...
оролдохобди. Залу...
болбосоруулха, һур...
мүүжүүлхэ, амарал...
хэхэ хэрэг хүгжөө...
мэришэдэй ажаһуу...
һайжаруулха, соёл...
ролой саашадаа ур...
дал хангаха асуу...
онсо анхарал ханд...

Үйлэдбэриин маст...
үүргэ ба нэрэ хүнд...
дээшэлүүлхэ гэжэ ...
жэ оролдодогойнь...
Коммунис партида...
баясхалангаа элир...
дүүлээд, Эсэгэ ор...
гаалгын Агууехэ д...
вет арадай туйлаһан...
30 жэлэй ойе ...
коллективүүдтэй ха...
лай шэнэ амжалт...
угтахабди, юһэдэхи...
лэй түгэсхэхы жэл...
ловско областиин а...
түсэбтэ даабаринуу...
һан социалис уял...
дүүргэхынь тула шу...
хы юумэ хэхэбди...
КПСС-эй Ленинскэ...
ральна Комитедые,
Политбюрое, КПСС...
гай Генеральна ...
нүхэр Леонид Ильи...
невые найдуулнабди.

1975 оной фев...
12-то Сверд...
областиин мастер...
суглаан дээрэ бү...
дуугаар баталагдаа...

БУЛАД ХАЙЛУУЛАГШАД

РЕПОРТАЖ

ВОРОШИЛОВГРАДСКА ОБЛАСТЬ: «Свердловантрацит» комбинадай «Красный партизан» гэжэ шахтын Социалис Ажалай Герой В. Г. Мурзенкын хүтэлбэрилдэг бригада партида, совет арадта КПСС-эй ЦК-гай хандаһан Хандалгада харюу болгон дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаба.

Түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ горнягууд 1250 мянган тонно шулуун нүүрһэ малтан абаха, ажалай ба материальна гаргашануудые доошолуулһанай ашаар 100 мянган түхэригэй алмалта хэхэ гэжэ шиидэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Социалис Ажалай Герой В. Г. Мурзенко ба тэрэнэй бригадын гэшүүд (зүүн гарһаа) В. В. Павлюченко, А. П. Кузнецов, В. Н. Федоров, Ю. И. Высоцкий.

Р. АЗРИЕЛНИН фото.
ТАСС-ай фотохронико.

— Булад хайлуулдаг цехэй хүдэлмэришэд һүүлэй жэлнүүд соо һайн шанартай продукци ехээр гаргадаг болоо. Цехэй хүдэлмэришэд нёдондо жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргээ һэн. Энэ жэлэй даабари үлүүлэн дүүргэжэ, һайн шанартай продукци ехээр гаргаха гэһэн зорилготойгоор социалис уялга абаад хүдэлжэ байна. — гэжэ Ленинэй ордендо ЛВРЗ-гэй парткомой секретариин орлогшо Ц. Ж. Аюшеев хөөрэнэ. Тэрэнэй дурадхалаар булад хайлуулдаг цехэй хүдэлмэришэдтэ ошожо, ажал хүдэлмэри тухайнь хөөрэлдэһэн байнаб.

Тус цехэй байшантые үргэдхэн бариха талаар һүүлэй сагта ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн юм. Урдань эндэ мартен пеэшэнүүдтэ булад хайлуулагдадаг бэлэй. Үдэр һүнигүй, амаралтынишье, һайндэрэйшье үдэрнүүдтэ хүдэлхэ бологдодог һэн. Булад хайлуулагшадта ямар хүндэ байгааб даа. Пеэшэнэй хажууда тэсэхын аргагүй халуун байха. Мүнөө булад хайлуулдаг мартен пеэшэнүүдэй орондо электропеэшэнүүд тодхогдонхой. Булад хайлуулха хүдэлмэри орёо нарин приборнуудай хүсөөр бүтээгдэнэ.

— Урданайхи шэнги гал дүлэнэй урда зогсожо хүдэлһэнтэй жэшэхээр бэшэ юм ааб даа. Түмэрэй холисо зүбөөр бэлдэжэ, пеэшэн соо хээ һаа, бидэндэ дүүрээ. Саашанхи хүдэлмэриие оньһон приборнууд лэ дүүргэнэ. Нэгэ часай туршада 7 тонно булад хайлуулнабди. Мартен пеэшэн соо 7—8 часай туршада эды шэнээн булад хайлуулагдадаг бэлэй, — гэжэ бригадир Р. А. Келлер омогоор хөөрэнэ.

Булад хайлуулагшадай хүдэлжэ байхыень урдань оло дахин хараһан хүм. Хүлһэнһөө самсань нэбтэ норошонхой ябадаг һэн. Тиигэхэдэ хайлаһан буладай шанарыень нюдөөрөө тухайлдаг бэлэй. Тиимэһээ булад шудхалаануудай шанарынь тиимэшье һайн бэшэ һэн. Мүнөө эндэ тад ондоо болонхой.

Булад хайлуулагша Родион Альбертович Келлер саарһан дээрэ ямаршьеб даа тоснуудые бэшэжэ һууна. Таһаг соонь абяа шэмээн үгы, һаруул сэбэр. Ханадань тоогүй олон приборнууд. Ямар нэгэ электровозой кабина соо ороод һууһандал. Родион Альбертович гарайнгаа саг хараад:

— Хэдэхэн минута үнгэрөөд, хайлаһан булад гаргахаб, — гэжэ хэлэбэ. Эдэнэр халаанай туршада нэгэ электропеэшэн соо 5—6 дахин булад хайлуулха арга боломжотой юм.

— Бидэнэр мүнөөдэр 40 тонно булад хайлуулхаар шиидэнхэйбди. Мүнөө хайлаһан булад дүрбэдэхиеэ гаргахамнай. Халаанай дүүрэтэр үшөө хоёр дахин булад хайлуулжа үрдихэбди, — гэжэ Келлер хөөрэжэ һууһаа һэн.

Пеэшэнэй сорго доро мантан ехэ шанага табигдаба. Родион Альбертович электро-гагнууриин аргаар хайлаһан булад гаргаба. Талада носоһон түүдэг шэнгеэр цех соо гал дүлэн соробхилжо, һаруул болошобо. Булад горхон бурьялан урдана. Энэ буладаар локомотивуудта хэрэгтэй детальнууд шудхагдахань.

Родион Келлер булад шудхалгын цехэй эрхим хүдэлмэришэдэй нэгэниинь юм. Тэрэ 1948 онһоо хойшо эндэ ажаллажа, баян дүршэлтэй болоһон хүн. Булад хайлуулха «нюусануудые» һайн мэдэхэ болонхой. Мүнөө электропеэшэн соо булад хайлуулха халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ.

— Һайн шанартай булад ехээр хайлуулхын тула бидэнэр мэргэжэлээ үшөөл дээшэлүүлхэ болонобди. Тусгаар курс дүүргээ һэмди. Электротехникэ һайн мэдэхэ хэрэгтэй. Техническэ номуудые олоор уншаха бологдоно, — гэжэ булад хайлуулагша хэлэжэ байгаа һэн. Р. А. Келлер нимэ урагшаа һанаатай, бэрхэ хүдэлмэришэн. Туйлаһан амжалтаяа улам арьбадхаха гэжэ эрмэлзэн байдагынь ехэл һайн байна даа. Олон жэл соо эн... хүдэлһэнэйнгөө түлөө... дэтэ түмэр замшан» нэрэ зэргэдэ хүртэнх... дэлэлэй олон грам... даар, мүнгэн шангуу... машуулагдаһан. Мү... эрхим ажалай үльгэр... харуулжа ябаһаар.

— Бидэнэр 1976... 1971 онойхиһоо хоёр... ехээр булад хайлуул... лохобди. Иимэ ехэ ... ци гаргахын тула а... пеэшэнүүдээ һайнаар... лажа һураха ёһотой... гэжэ Р. А. Келлер хэл...

Булад хайлуулдаг ... коллектив байгша ... нёдондо жэлэйхиһээ ... тонноор ехэ булад ха... жа, түсэбһөө гадуу... мянган түхэригэй про... гаргахаар шиидэнхэй... даабаряа дүүргэхэ гэһ... сэл эрмэлзэлтэйгээр ... хүдэлмэришэд социал... га абаба. Р. А. Ке... бригадынхид 8 час соо... хэхэ даабаряа 7 ч... дүүргэхэ, хүдэлмэрни... дохи мэргэжэл шу... продукциингаа 98 про... ень эрхим шанар... бүтээн гаргадаг боло... гэсхэхы жэлэй дааб... гадуур 14 тонно бул... луулха гэһэн уялгатай... нэр цехэй бэрхэ хүд... шэн Б. Б. Новиковой ... дые мүрысөөндэ урин...

— Борис Борисович ... енков хорёод шаху... манай цехтэ ажалла... лад хайлуулха «нюу... дые» һайн мэдэдэг. Э... хойно орохогүйн тула ... дохол болонолди даа, ... жэ Р. А. Келлер мэд...

Ленинэй ордендо ... гэй булад хайлуулдаг ... хүдэлмэришэд түгэсха... лэй түрүүшын үдэрһөө ... шэтэй шангаар хүдэл... над. Оньһон түхеэрэл... дэй нэрьеэн минута со... замханагүй. Цехэй ... хайлуулагшад, хэб х... булта хүдэлмэришэд ... бэеэ ахижа гарахын ... хаба шадалаа гамнангү... хүдэлнэ.

К. ЖАМЬЯНО...

АЛАС-ДУРНЫН ХИЗААРТА

ТҮРҮҮШЫН БАРИЛГАШАДАЙ ЗАХИЛААР

Байгал-Амарай түмэр замай барилгашадай захилнуудые Владивостогтохи Алас-Дурнын «Промстройниипроект» институт дүүргэжэ эхилбэ. Шабарай Бузулинскэ уурхайе болзорһоонь урид, һайн шанартайгаар дүүргэхэ гэжэ шиидхэгдээ.

Примориин хизаар, Сахалин дээрэ, Алас-Дурнын экономическа районой бусад нютагуудта мүндэлһэн олон фабрика, заводуудай, промышленна томо ехэ барилгануудай проект институдай хүдэлмэрилэгшэд юһэдэхи табан жэл соо зохёожо дүүргэһэн байна. Томо панелеэр гэр, мүн барилгын индустриин бусад баазануудые бариха техническэ шиидхэбэринүүд институдта олдоһон байна.

Мүнөө үеын эрилтэдэ харюусама арбан лаборатори соо ЭВМ-эй туһаламжаар керамзитбетон болон бусад материалнуудаар хэгдэһэн түхеэрэлгэнүүд шалгагдажа байнхай. Экономическа районой байгаалиин орёо эрхэ байдалые мэргэжэлтэд хараадаа абана. Тэрэнэй түлөө «газарай хүдэлэлгэ» мэгэ туршалганууд хэгдэдэг.

Партида, совет арадта КПСС-эй Центральна Комитедэй хандаһан Хандалгада харюу болгон, институдай коллектив зүүн портын, бусад барилгануудай баазын проектнүүдые болзорһоонь урид зохёожо дүүргэхые шиидэнхэй.

В. КЛИМЕНТЬЕВ,
ТАСС-ай корр.

Владивосток.

АМАР ШАДАРАЙ ТОСХОНУУДАЙ ШЭНЭ БАЙДАЛ

«Дружба» совхозой түб буусын гол үйлсэдэ худалдаа наймаанай шэнэ түб баригдаба. Эдеэ хоолой, эд барааанай магазинууд, столово бүлэг барилгын тоодо ороно.

Энэ хадаа Алас-Дурнын тус тосхоной шэнэ барилгануудай нэгэн болоно. Түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй туршада зохид һайн байрын гэрнүүд, дунда һургуулиин, клубай, хүүгэдэй комбинадай байшан гэрнүүд эндэ ургаһ бодоо. Асфальт хушалтатай дардам харгы тосхониие хизаарай түбтэй холбоно.

Амар шадарай зуу гаран тосхон генеральна түсэбэй ёһоор болбосон түхэлтэй болоно. Байрын табан дабхар гэрнүүд эндэ хүнүүдые гайхуулхаяа болинхой. Хоёр байратай гэрнүүд эндэ олоор баригдажа, хүн зондо һайшаагдадаг болоо.

Генеральна түсэбөөр хараалагдаһан барилга 1980 он болотор дүүргэгдэхэ юм.

А. ШТЫЛЕВ,
ТАСС-ай корр.

Хабаровск.

АМАР САЙН, АМАРАЙ ГАЗАР!

Горьковско областьһоо нүүжэ ерэгшэдые баяр ёһололой оршон байдалда, аласдурнынхидай заншалаар, хүндэмүүшэ ёһоор Приамурида угтаба. Хүршэ совхозуудай түлөөлэгшэд районой түб Ленинск тосхондо болоһон митингдэ хабаадалсаа. Нүүжэ ерэгшэдтэ заншалай ёһоор хилээмэн, дабһан барюулагдаба.

Райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. А. Лысенко митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, районойнгоо түүхэ, хүгжэлтэ тухай шэнээр нүүжэ ерэгшэдтэ хөөрэбэ. Совет Приамурида Горьковско областьһоо олон хүнүүд ерэжэ түбхинөө гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Алас-Дурнын газар дээрэ тэдэ алдар суута ажалаараа суурхадаг болонхой.

Һайндэрэй сайллагын һүүлээр нүүжэ ерэгшэдые шэнэ гэрнүүдтэ урижа оруулба. Совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд тэдэниие шухала хэрэгтэй юумэнүүдээр хангаба. Адууһа мал үдхэхэдэнь, огород тарихадань хэрэгтэй үрэһэ хүрэнгэ абахыень эдэнэртэ гүрэнэй хоёр жэлэй урьһаламжа үгтөө. Үшөө ондоошье тэдхэмжэнүүд олгогдоо.

Горьковско, Белгородско, Ивановска, Орловско болон ороной бусад областьнуудһаа хэдэн зуугаад гэр бүлэ энэ жэлдэ Алас-Дурнада нүүжэ ерэхэ юм.

М. ХАНУХ,
ТАСС-ай корр.

Ленинск тосхон,
Хабаровска хизаар.

ТЫНДИНСКЫН ЗҮҮН ҮҮДЭН

Байгал-Амарай түмэр замай гараха газарта хадын үшөө нэгэ горхо гаталха ажал хэгдэжэ эхилбэ. Алас-Дурна зүгэй түргэн урасхалта мүрэнүүдэй нэгэн дээрэ 250 метр утатай хүүргэ баригдаха байна. Холын горхоной эрье дээрэ поселок бии болоо, промышленна бааза байгуулагдаа. Мүнөө эндэ шэмэрүүн, гушан градус хүрэтэр хүйтэн болоно. Гэбэшье барилгашад һөөтөгүй барилга хэнэ. Хүүргын бүхэлэлтэнүүдые бэлдэхэдээ, барилгашад мүльһэ хүргэжэ, тэдэнээ бүхэлнэ. 13 бүхэлэлгын дүрбэниинь проектээр хараалагдаһан 18 метр үндэртөө хүргэгдэнхэй. Хабартаа энэ хүүргээр транспорт ябаха. Тындинскын зүүн үүдээр түмэр замай баригдажа байһан станцинуудта ашаан абаашагдадаг болохо. Ерээдүйн станцинуудта барилгашадай ажаһууха гэрнүүд баригдана.

А. КРИВЕНКО,
ТАСС-ай корр.

Тындинский,
Амарай область.

БАМ-ай УҺАН

Солони, Сулук, Джамку, Амгунь... Географиин карта дээрэ, эдэ поселогууд мүнөө дээрээ үгы. Гэбэшье тэдэнэй бодхоогдохо Дээдэ-Бурейн үргэн нэлэнхы ой тайга дээгүүр байд гээд лэ вертолёдууд ниидэдэг болонхой. Алас-Дурнын бассейнай управлениин мэргэжэлтэд вертолёдуудаар БАМ-ай зүүн участогай хүнэй хүлөө табяагүй, эгээл хүшэр бэрхэшээлтэй газарнуудта ошоно. Олон тоото нуур, горхонуудтай энэ хизаарта тэдэ уһа бэдэрнэ гээшэ. Түмэр замай ерээдүйн уһанай бүлэг барилга хэгдэхэ ёһотой. Эндэхи гол горхонууд оёортоо хүрэтэрөө хүрэдэг, тиимэһээ сай шанаха уһа мүльһэ хайлажа гаргаха баатай болодог байна. Газар дорохи уһа бэдэрхын тула хэдэн зуугаад километр газар шэнжэлэгдээ. Поселок бүхэндэ уһа бэлэн аргаар олохо боломжо тодорхойлогдонхой. Зарим газарнуудта уһан газар дороһоо абтаха юм. Гол горхонһоо холуур түмэр замай гараха газарнуудта уһан газар дороһоо бүлэгдэн абтаха байна. Хайр, шулуунай дундаһаа гараһан булагай сэбэр уһан байрын гэрнүүдтэ оруулагдаха.

Уһа сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүд тухай бодомжологдоо. «КУ-200» түхэлэй түхеэрэлгэнүүд Алас-Дурнада түрүүшынхеэ хэрэглэгдэхэ. Энэ түхеэрэлгээр сэбэрлэгдэһэн уһые дахин хэрэглэжэ болоно. Нуур, сөөрэмүүд хүнүүдэй амаралтын газар болохо.

В. ШЕВЧЕНКО,
ТАСС-ай корр.

Дунда-Ургал,
Хабаровска хизаар.

АМАР ШАДАРАЙ МЕБЕЛЬ

Хабаровскын «Заря» комбинат «Уют» гэжэ нэрэтэй шэнэ мебель хэжэ эхилхэнь. «Уют» гэжэ мебелиин бүридэлдэ диван, хоёр креслэ ороно. Мебель түхэлөөрөө мүнөөнэй эрилтэдэ харюусамаар. Диванай һуудал, нюрган абтадаг. Хоёр дэрэһээ креслэ бүридэнэ. Заншалта поролоной орондо мебель бүтээгшэд латекс гэжэ синтетическа материал хэрэглээ. Латекс бүхэ, удаан саг соо түхэлөө алдадаггүй.

Жэлэй дүүрэтэр хоёр мянган иимэ набор бэлдэгдэхэ юм. Хабаровскда бүтээн гаргагдадаг «Уссури» гэжэ гарнитуртай хамта шэнэ мебель ямаршье байые шэмэглэхэ байна.

Түсэбтэ юһэдэхи табан жэл соо Амар шадар мебель бүтээлгэ гурбанай нэгэ хубяар дээшэлээ. Үйлэдбэриин талмайе үргэдхэнгүй, шэнэ техникэ, автомат, хахад автомат лининүүдые хэрэглэһэнэй ашаар мебель ехээр үйлэдбэрилэгдэдэг болоһон байна. «Уссури», «Амур-74» болон бусад гарнитурнууд эдэ жэлнүүдтэ бүтээгдэдэг болоо. Алас-Дурнын үнэтэ породын модон мебель гоёолгодо үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Мүнөө шэнэ предприятинууд баригдажа байнхай. Амарай модо отолгын, модо болбосоруулгын комбинадай мебелиин фабрика тэдэнэй дунда эгээл ехэнь болоно. Эндэ жэлэй турша соо зургаан миллион түхэригэй мебелиин гарнитур бүтээгдэдэг болохо юм.

В. НАУМОВ,
ТАСС-ай корр.

Хабаровск.

АЛАС-ДУРНЫН ФОСФОРНУУД

Алас-Дурнын уурхайнуудһаа абтаһан избёосхо-фосфоридай гурил газарай үрэжэл дээшэлүүлнэ. Примориин хүдөө ажахын туршалгын станциин хүдэлмэрилэгшэд иимэ тобшолол хэбэ.

х

Фосфор Приморидо ургасын гарасые дээшэлүүлдэг шухала зүйл болоно, — гэжэ станциин агрономиин таһагые даагша А. А. Федоров хөөрэнэ. Гэхэтэй хамта, Аян поселок, Охотско далайн эрье шадар, мүн Номгон далайн эрье шадарай бусад районуудта фосфоридай баян хэбтэшэнүүд олдоо. Тиигэжэ Алас-Дурнын таряашадые нютагайнгаа минеральна үтэгжүүлгээр хангаха арга бии болобо. Хойто зүг руу бараа зөөгөөд бусаһан суднануудые хэрэглэжэ, үтэгжүүлгэ зөөхэдэ таарамжатай байна.

Газарай хүрьһые избёосхо, фосфороор шанаржуулхын тула Алас-Дурнын рудае гектарта 120 килограмм хүрэхөөр хэрэглэжэ болохо гэжэ тодорхойлогдонхой. Аянай хэбтэшын минеральна гурилые соядо хэрэглэхэдэ, ямар аша үрэтэй байхаб гэжэ станциин теплицэ соо туршалга хэгдэнэ.

А. ГУЛЯНСКИЙ,
ТАСС-ай корр.

Уссурийск.

ШҮРЭТЭ ГҮБЭЭНҮҮДЭЙ НЮУСАНУУД

Шүрэтэ гүбээнүүдэй биологическа холбоон тухай һонирхолтой шэнжэлгэ СССР-эй Наукануудай академиин Алас-Дурнын эрдэмтэ түбэй далайн биологиин институдай экологиин таһагта хэгдэжэ дүүрэбэ.

Шүрэнүүд байгаалиин табисуурай экономическа орёо шэнжэтэй гэжэ элирүүлэгдээ. Урда далайнуудай шүрэтэ гүбээнүүд далайн ажамидаралайнгаа эрхэ байдалаар адли амитад болон ургамалнуудай бэеэ нюудаг газар болодог байна. Жэжэхэн планктонно бодос зуугаад килограмм шэгнүүртэй эсари томо моллюск-тридакна... нэй тоодо ороно.

Геолого-минералогиин... дэмэй додтор Е. В. Кр... хорёод жэлэй турша соо... рэнүүдые шэнжэлэн ү... байна. Уһан соохи ург... нуудай дунда ажамида... элдэб юумэнүүд мүнөө ... тудта суглуулагдаа... Эдэнь хабшаахай түхэл... моллюскнууд, мшанка... гидронууд болон загаһа... лоно.

Е. В. Краснов шүрэ... бээнүүдэй экологическа ... нүүдэй түхэл дүрсые ... жэлһэн байна. Гадна эд... тэ дэлхэйн океаниие б... лалга тухай шэнжэлгэнү... бүридхөө. Энэнь олтир... та ехэ тойбо татадаг бай...

М. РЫБАКО...
ТАСС-ай корр.

Владивосток.

МЕЛИОРАТОРНУУДАЙ ТУҺАЛАГШАД

Приморидохи мелиора... на техникэ бэлдэхэ, за... рилха Губеровскэ механи... ска завод энэ жэлдэ хаб... гаха,-задалха түрүүшын ... терскойнуудые. Алас-Д... нын экономическа рай... альгээбэ. Сибириин, ... АССР-эй болон РСФСР... бусад районуудай мели... торнууд нимэ мастерской... дые аша үрэтэйгөөр хэрэг... нэ.

Губеровадахи завод «... дальводстройн» шухала ... зань болоно. Уһанай ... хын барилгада, Примори... Хабаровска хизаарнууд... Сахалинай, Камчаткын ... ластьнуудта шэнэ ... ашаглахада хэрэгтэй ... түхеэрэлгэ эндэ бүтээгд... юм.

И. ПАЛАТО...
ТАСС-ай корр.

Губерово,
Примориин хизаар.

ХОНХО № 43

Энэ хуудаһандамнай Түнхэнэй аймагай Толтойн дунда һургуулиин эдир бэшэгшэдэй нэгэдэлэй гэшүүдэй зохёолнуудые уншагты.

ТУУРҺАЯА ТУРШАНГАА...

САЯАН УУЛЫН хормойдо, имагтал Буряад орондоо бэшэ, мүн үргэн ехэ Совет орон соогоо суутай болоһон «Аршаан» курортһоо долоон-найман модоной газарта Толтойн дунда һургуули оршодог. Газаа талаһаань харахада, хүдөөгэй юрын лэ һургуули. Шабинарынь бусад һургуулиинхидһаа юугээрээшье илгаатай бэшэ, юрын лэ үрхэн үхибүүд.

Толтойн дунда һургуулиин коллектив 1974—1975 онуудай һуралсалай жэлдэ хүүгэдэй эстетическэ хүмүүжүүлгэ болон тэдэнэй һонирхолые улам бүри һайжаруулха асуудал шиидхэхэ зорилготой. Эстетическэ хүмүүжүүлгын асуудал бүхы багшанарта хабаатай юм даа. Юуб гэхэдэ, энэмнай ганса дирекциин гү, али ороһодой шиидхэхэ асуудал бэшэ. Тиимэһээ һургуулиин хүтэлбэрилэгшэд — директор **Жамбалов Даба Гомбоевич**, завуч **Степанов Виктор Александрович**, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие эмхидхэгшэ **Сотникова Софья Доржиевна**, парторг **Бирбаев Бато Жалсанович** гэгшэд һургуулиингаа хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин түсэбые хамтадаа зохёодог. Тэрэ зууруу классай хүтэлбэрилэгшэдэй хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин түсэбүүдые хараадаа абалсадаг байха юм. Юундэб гэхэдэ, һургуулида ябуулагдажа байдаг хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хадаа классуудһаа эхитэй ха юм.

ХҮМҮҮЖҮҮЛГЫН шанарай элдэб янзын хүдэлмэринүүд соо хоёрыень лэ онсо тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Энэ хадаа «Уран гартан» гэлэн кружок эдир бэшэгшэдэй нэгэдэл хоёр мүн.

Ажалай хэшээл хэдэг мастерской һургуулиин байшангаа таһархай, тусхай гэр соо. Мастерской соо элдэб станок, зэмсэлэй хэрэгсэлнүүд элбэг. Хүүгэдэй гараар хэгдэһэн элдэб янзын бүтээлнүүд орогшодой анхарал татаадхиха юм. Тэдэниие харахадаа, һурагшадай хэжэ шададагүй юмэн үгы хаш гэжэ һанахаар.

Хэшээлэй үедэ хэгдэһэн юумэн олон. Теэд имагтал хэшээлээр хизаарлаха бэшэш. Тиимэһээ гартаа дүйтэй, юмэ уралха дуратай һурагшад «Уран гартан» гэжэ кружокто ябадаг. Ажалай багша Б. Ж. Бирбаев хүндэ хэрэгтэй юумэ хүүлэжэ шабинараа һургадаг. Тиихэдээ газаа һайень урлан гоёохо, нюдэндэ уринаар харагдадаг болохо хэрэгтэ анхаралыень хандуулдаг байна...

ТОЛТОЙН дунда һургуулида хоёр хүн буряад хэлэ, литературые заадаг: һургуулиин директор Д. Г. Жамбалов С. Д. Сотникова хоёр. Эдэ хоёр багша шабинараа түрэл хэлэндээ, уран зохёолдо дурлуулхын тула яһала оролдолго гаргадаг байна.

Теэд имагтал хэшээлээр хизаарлахын аргагүй. Тиимэһээ уран үгэдэ дуратайшуулые нэгэдүүлһэн кружок олон жэл соо хүдэлнэ. С. Д. Сотникова тэрэниие хүтэлбэрилнэ. Тэрэ кружогто хэд ябадаг бэ? Эдир бэшэгшэд, фольклористнууд. Эдир бэшэгшэдэй туршалганууд аймагайнгаа «Саян» гэжэ газетын, «Саянай самаряан» гэһэн уран зохёолой хуудаһанда байд гээд лэ толилогдожо байдаг.

Гадна эдир бэшэгшэдэй туршалганууд, тэдэнэй суглуулһан оньһон үгэнүүд, таабаринууд гар бэшэмэл согсолборинуудта толилогдодог байна. «Түнхэнэй таабаринууд», «Түнхэнэй оньһон үгэнүүд», «Түнхэнэй дуунууд» гэһэн согсолборинуудые ирахадаа, тэдээн соо имагтал нютагай зоной аман зохёолой дээжэ ороо юм байна гэжэ би этигээ һэм. Жэшээнь, **Хонгоодор басагад хойшоо гүзээтэй** гэһэн таабари имагтал хонгоодор яһатанай нютагжаһан газарта бии болоһон гэжэ ойлгохоор шуу. Жэшээнь, Хори, Яруунаар адлирхуу таабари байхадаа, иимээр үгүүлэгдэдэг: **хаанай басаган арадаа гэдэһэтэй.** Теэд тайлбаринь баһал шанага бшуу.

Үгышье һаа, «Шаргын дуун» имагтал Түнхэндэ дуулалдадаг юм, ондоо тээ тиимэ дуун байхагүй гэжэ С. Д. Сотникова намда ойлгуулаа бэлэй. Үнэхөөрөөшье, ондоо нютагта тиимэ дуун үгы хаш.

ХҮҮГЭДЭЙ туршалганууд соо элдэбын юумэн бии. Жэшээнь, **Сымбелова Туяаиын** городто байхадаа, нютагаа һанаһан тухайдаа шүлэглэһэниинь яһала зохидхон юумэн болоо. Харин **Прушенова Туяаиын «Шэнэ жэл»** гэжэ шүлэг мини лэ туршалга болоо. Гэхэтэй хамта арбан хоёртой хүнэй:

> **Жэлнүүд һубарилдана мэдэгдэнгүй,**
> **Наһамни баһашье ошоно даа.**
> **Аяар арбан хоёртой**
> **Шэнэ жэлые угтабалби, —**

гэжэ бэшэхэдэ, энеэдэтэйшье шэнги. Гэхэ зуура, бишыхан ябахада, саг удаан үнгэрдэг бэлэй,. юрэдөө, ехэ боложо ядахаш. Тиихэдээ Туяана басаган сагай түргэн ошодог тухай ехэшүүлэй һанаа алдан хөөрэлдэдэгые шагнаад гү, али бэшэһые уншаад, тэдэниие һажаагаа ха гэжэ һэжэглэхээр.

Хүүгэдэй олон шүлэг уншахада, толгой холбуулгын гүрим сахигданагүй, илангаяа буряад шүлэгтэ тэрэмнай горитойхон үүргэтэй зандаа гэжэ һануулха дуран хүрэнэ.

Гэбэшье уран гоё сасуулбари, элирхэйлгэ, юрэдөөл, шүлэгые шүлэг болгодог зүйл тухай үхибүүд ойлгожо абьха ушартай ааб даа.

ЭДИР бэшэгшэдэй нэгэдэлэй гэшүүдэй туршалгануудые хараад байхадаа, буряад зохёолшодойнгоо номуудые, газетэ болон журнал үхибүүд һайсахан уншадаг гэжэ ойлгооб. Юуб гэхэдэ, тэдэнэй үгэ баян байна, гадна номой, газетын хэлэнэй зүйлнүүд элбэгээр дайралдана. Тэрэ муу бэшэ ааб даа. Харин аман зохёолой баялиг — арадай уран бэлигые харуулһан булаг. Тиимэһээ эдиршүүлэй хэлэ баяжуулгада ниилээн ехэ үүргэтэй байха.

Уран бэлигээ улам бүри бадаруулхын тула үшөө ехээр ажаллахые уряалаад, эдир бэшэгшэдэй зарим тэды туршалгануудые «Хонхо» хуудаһандаа толилхо гээ һэмди.

Ц. ДОНДОГОЙ.

БОРООГОЙ УРДА ТЭЭ

(БИШЫХАН РАССКАЗ)

Зунай үдэр түлэг дундаа. Үбһэшэд үбһөө тармажа, унаһан малгайгаа абангүй ажалланад. Тэдэнэр тэнгэри өөдэ харанад, бухалһаа бухалда гүйлдэн ябажа, сабшаһан үбһөө түргөөр хуряахаяа оролдоно. Юуб гэхэдэ, баруун үрдаһаа барагар хара үүлэн тэнгэридэ бии болоодхёо.

Нэгэ хэды сагай үнгэрһэн хойно тэнгэри бүрхэһөөр бүрхэжэ, хаб харанхы болошобо. Тойроод аали намдуу. Гансал хүнүүдэй шанга шангаар дуугаралдаха дуулдана. Үбһэшэд үбһөө бороодо сохюулхагүйн тула ехэл яаранад.

Агаар хүндэ боложо, һалхин һэб-һэб һэбшээлнэ. Аляаһан, батаганашье үгы, гансал гороһон хүнүүдтэ амар заяа үзүүлнэгүй. Агаарта турлааг хаагална, хайшаашьеб даа, яаралтайгаар ниидэнэ. Тойроод харанхы ба уйдхартай.

Колхознигууд лэ урмаа хухарнагүй, сабшаһан үбһөө хуряажа, тэдэнэр һүриеэ соможо дүүргэһэндээ, «Ура!» хашхаралдаад, бороогой шааяхаһаа урда гэртээ хүрэхэ гэжэ харайлдашабад.

МОЛОНОВА Таня.
8-дахи «А» классай һурагша.

ҮБЭЛЭЙ ЭХИН

(Прозоор бэшэгдэһэн шүлэг).

Үглөөгүүр һэрин гэһэймни, орон дэлхэймни мүнгэн шарайгаар мэндэшэлэн угтабал! Газаа гарахадам, Хойморойм үргэн тала, хойгуурнай жарыһэн мундарганууд — хуу саб сагаан.

Бүхы юумэн сагаан! Саһанһаа сагаан юун байхаб энэ дэлхэй дээрэ!

Тайгын модод сагаан дэгэлээ нэмэринхэй, бамбайхадажа һуунал.

Хүнэйшье сэдьхэл сэбэр, сагаан болошодог ха үбэлэй ерэхэдэ!

Газаашаа гарахадаш, үбэлэй хүйтэн аляархаһан үхибүүндэл, хасарыеш шэмхээд-шэмхээд абаха юм. Теэд ши энээндэ һанаагаа зобонгүй, хүнгэхэнөөр, солбоноор гэшхэлээд ябашахаш.

Нээрээшье, үбэлэй сагта тэнхээ тамираа алдашоод, һалиржа ябаһан хүнүүдые газаа харахагүйлтэ. Хүнүүд жэлэй дүрбэн сагта иимэ шуран солбон байдаг һай!..

АРИМЕНОВА Дулма,
10-дахи «Б» классай һурагша.

ҺАЙХАН САГ

Хабарай сагые хэзээдэшье
хүлеэгшэб.
Хабарай сагые ходоодоо
һайхашаагшаб.
Хабарай саг хамагые һэреэгшэл,
Хабарай саг сэсэгүүдые
задараагша
Хабар боложо хүхы донгодохо,
Хадаһаа горходууд харьялан
урдана,
Хаа-ягүй ажабайдал һэргэхэл,
Хүн зон хүнгэнөөр алхалхал.
Хабарай һайхан намжаа саг
Халуун дэлхэйдэ намайе асараа.
Хабартаяа, өөрынгөө һайхан хабартай
Хахасангүй ябаһайб наһан соогоо.

ТАРЯШИНОВ Володя,
10-дахи «Б» классай һурагша.

ГОРОДТО НЮТАГАА ҺАНАНАМ

Халуун асфальт гэшхэн ябахадаа,
Хүхэ зөөлэн зүргэнүүдээ һананам
Үдэрэй халуунда хубааһа уухадаа
Үндэр хадынгаа аршаан һананам
Бүрхөөд газаа аадарай ороходо,
Бугатамни үерлэһэн шэнгеэр
һанагдана.
Таримал мододой һалхинда
намилзахада,
Түрэл тайгым хүгжэм дуулдана
Тэнгэри хүхэ. Тэрэниие харахадам,
Түнхэнэйм нуурнууд урдам
мэлмэлзэнэ.

ХАБАРАЙ САГТА

Хабарай наран дулаахаар дайда дэлхэйе шарадаг. Наранай элшэнүүд илдамхан ба гэрэлтэй. Наранай гэрэл сонхын шэлдэ тудан, холоһоо яларжа, хүнэй нюдэ һаргаадаг.

Тала дайдаар саһан нимгэржэ, зарим газарые сооховлуулжа, эреэн малдал адли болгодог. Гэрэй ба бэшэшье юумэнэй һүүдэрнүүдтэ саһанай хүнгэрэг тэрэ зандаа байха. Харгы эгээл түрүүн харлажа, эрбээхэйн дали дээрэхи хара һүдал шэнгеэр харагдаха юм. Саһан саб сагаан бэшэ, ямаршьеб даа, боро болошоод, мүүгаар угаагдаһан сагаан бүд шэнги үнгэтэй.

Модонууд нюсэгэншье һаа, амилжа, хабарай наран өөдэ үлын, алтан элшэнүүдыень өөр тээшээ хомхойгоор татан абадаг.

Һанаамгай үхибүүд холоһоо ерэхэ айлшан шубуудые угтажа, модондо гэрнүүдые үлгэжэ эхилхэ. Айлай гэрнүүд холоһоо ёрбойлдоно, утаагаа балайшье бааюулхаяа болин, юуш гэб хүлеэһэн шэнгинүүд.

Мүнөө үндэр шэнги болошоһон хүхэ сайбар огторгойгоор шубуун үсөөн. Үүлэн үгы. Гансал бамбагар хүхэ хоёр үүлэн бэе бэеэ намналсаһан шэнги, тэнгэриин оройгоор түргөөр һолжорно. Бүхы юумэн хабарай амисхалаар амилжа эхилбэ.

Саһан ехээр хайлажа, таляан шабар шабха бии болоно, хүнэй хүлдэ хүндэ ашаан шэнгеэр аһалдашана. Үдэр саһан хайлаад, һүниндөө хүрэшэнэ.

Бүри ехээр дулаархадань гол горхон хүүежэ, хайлаһан мүльһэн хонидһоо һая хайшлагдаһан ноонһондол обоо онги оолон урдалсажа эхилхэ.

ЗАРБАКТАЕВА Света,
7-дохи классай һурагша.

ҮХИБҮҮДТЭ ЯМАР АРГААР РАССКАЗ БЭШҮҮЛЖЭ ҺУРГАЛТАЙБ?

> **«Рассказ соо машина соохидол, нэгэшье үлүү шүрэб. илангаяа үлүү юумэнүүд байха ёһогүй».**
> **М. ГОРЬКИЙ.**

Үхибүүдтэ рассказ тухай юуб тодорхойлго үгэхэ гэжэ оролдодогби.

Театрта, кинодо, музейдэ ошоһон тухайгаа юрэ хөөрэһэн удхатай найруулга бэшэхыень үгэжэ болохогүй гэжэ һанагшаб. Хүүгэдэй бэшэгэй хэлэ, найруулга мүлиин һайжаруулхын тула тиимэшье хөөрөөнүүдые бэшүүлжэ болохо юм бэзэ.

Рассказ хадаа эхин, зангилаа, үйлын хүгжэлтын дээдэ шата, тайлбари мэтын хубинуудһаа бүридэдэг гээшэ бэзэ. Рассказ соо харуулагдаха үйлэ хэрэгүүд зангилааһаа дулдыдадаг. Эндэ үйлын болоһон ушар, саг, хабаадаха нюурнууд тобшоор тэмдэглэгдэнэ. Саашадаа үйлэ хүгжэһөөр хүгжөөд, үйлэл дээдэ шатадаа хүрэһэн хойшо, рассказ соо хэлэгдэһэн үйлэ хэрэгүүд юугээр дүүрээб гэжэ тайлбарилагдаад, түгэсэдэг гээшэ ааб даа. Авторай шадабари рассказайнгаа гол үйлые тобойсо харуулһанһаа дулдыдадаг. Тиимэһээ тэрээндэ бүхы анхаралаа хандуулха хэрэгтэй гэжэ шабинараа һургадагби.

Һурагшад рассказуудые бэшэжэ һурахын тула рассказ хадаа ямарнууд хубинуудһаа бүрилдэнэб, мүн тэдэнь ямар үүргэтэйб гэжэ ойлгохо ёһотой. Гадна тэдэнэр литературааар шудалжа байһан материалнуудһаа тэдээн тухай һайн мэдэхэ байна ха юм. Тиигээл һаа, һурагшад саашадаа юу хээ ойлгожо, энэ тэрэ юумэ зохёожо һурадаг гэжэ ажагладагби. Һурагшад Х. Намсараевай «Тахуунай», «Ноёной хүбүүн», «Олзуурхуу Ондорёон», «Санхюудай», Ж. Тумуновай «Талын бүргэд», Ц. Донной «Шуһата хюдалга», Ч. Цыдендамбаевай «Үлгын дуун» болон бэшэшье рассказуудые шудалхадаа, тэдэнэй байгуулгатай танилсадаг.

Теэд эдэ бүгэдые үхибүүдтэ ганса хэшээл дээрэ ойлгуулха гээшэ тон бэрхэтэй. Ушар иимэһээ эндэ нэмэлтэ хэшээлнүүдые үнгэргэхэ хэрэгтэй. Тэрээндэ уран зохёолой кружогой хүдэлмэри ехэ үүргэтэй. Сагаар үгтэһэн хэшээлнүүдтэе теори шудалнабди, харин нэмэлтэ хэшээлнүүдтээ рассказуудые зохёожо һуранабди. Тиихэдэмнай үхибүүд ямар нэгэ рассказ бэшэхээ бодомжолжо эхилхэ, теэд тэдэнэй олонхинь түрүүшээр бэшэжэ шададаггүй гү, али зохёоһон рассказуудынь ямаршье үйлэгүй, сюжэдгүй, юрэл хөөрөөн болошодог.

Нёдондо 6-дахи класста «Ой соо болоһон ушар» гэһэн темэдэ рассказ бэшэхыень даабари үгэһэн байгааб. Олонхинь өөртэйнь тохёолдоһон энеэдэтэй ушарнуудые тоолобо. Тиимэ рассказуудаа уншалсахадаа, үхибүүд бэе бэеынгээ алдуунуудые оложорхидог байгаа.

Һурагшад (илангаяа дундуур классуудта һурадагууд) рассказай бүхы түхэлые ойлгожо абаха аргагүй байдаг. Онсо жэгтэй юумэнүүд тэдэнэй сэдьхэл хүдэлгэдэг.

Рассказ бэшүүлжэ һургахын тула нимэрхүү хүдэлмэри хэгдэдэг лэ даа. Гэхэ зуура тус асуудалаар ахамад уран зохёолшод һургаал боломоор статья бэшэдэг һаань, ехэл һайн байха бэлэй.

С. СОТНИКОВА,
хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхидхэгшэ, уран зохёолой нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэ.

ХАЙШААШЬЕ ХАРАГТЫ!

(Алтан хабар» гэжэ вечертэ зорюулагдаһан уран зохёолой-хүгжэмтэ энэ монтажые нэгэдэлэй гэшүүд багшатаяа хамта найруулаа юм. Хоорто хабаадаһан шэнги олон һурагша сценэ дээрэ зогсохо).

Концертые хүтэлэгшэ: Хайшаашье харагты... Хаа-ягүй —хабар. Хүхюун хабар, дулаан хабар... Бүхы юумые амидыруулагша хабар.

Тэрэнэй туһалагша: Шимни юундэ «хабар, хабар» гээд лэ һаланагүйш? Ондоо юумэн тухайда хөөрэлдэе. Космос тухай.

Концертые хүтэлэгшэ: Аргагүйл хадаа тиигэнэ ха юмбиб. Бүхы һайн юумэн хабарта хабаатай, космосшье баһал тиимэ. Юрий Алексеевич Гагарин анхан түрүүн хабарай түлэг дунда космосто ниидээ һэн. Бүхы дэлхэйн пролетариадай багша — Владимир Ильич хабар түрөө. Хабарай үе — бүхы һайн юумэнэй һабагша.

Тэрэнэй туһалагша: Би хабар тухай иигэжэ хэлэхэ байнам: хабар—жэлэй дүрбэн сагай тулгуури. Хабар жэлэй дүрбэн сагые тэжээнэ. Хабарай үедэ таряа, овоощ хаянамди. Хабарнай эгээл гоё саг гэхэ байнам. Хабарай үедэ бүхы ургамал ургажа, хада уула, тала дайда хүхэржэ эхилдэг, гол горход урдалаг. Байза юун гээд хабар тухай таанадта хөөрэхэб даа (толгойгоо һабардан, һанажа ядана). Үгы намда юумэн бүтэхэгүй байна даа. Уран зохёолшодой ехэ бүтээлнүүд хабарай сагта бусалаад, бурьялшадаг ха юм. Уран зохёолшодой шүлэгүүдые шагнахамнай гү?

Концертые хүтэлэгшэ: Шагная, шагная. Бишни тиигэжэ хэлэхэеэ һанаһан байнаб. Хэниие гуйхамнайб? Би Дондок Улзытуевай «Хабар» гэһэн шүлэг угаа гоёшоодогби.

Бүлта: Тон гоё (Альгаа ташалдана).

1-дэхи һурагша: (Д. Улзытуевай шүлэгые уншаха).

Концертые хүтэлэгшэ: Үшөө шагнахамнай гү? (Нэгэ һурагшын нэрэ, обог дуудаад) шүлэг зохёогоо гэжэ дуулдаа һэн. (Тэрэ һурагша хабар тухай зохёоһон шүлэгөө уншаха).

Туһалагша: Угаа гоё байна! Дуун үшөө гоё байха ёһотой, шагнахамнай гү?

Бүлта: Шагная шагная. (Бүлта «Хабар» гэжэ дууе дуулаха).

Ажаглалта: Энэ монтажда буряад поэдүүдэй хабар тухай шүлэгүүдые, элдэб дуунуудые элбэгээр нэмэжэ болохо.

СЭСЭГХЭН

Хабарай нэгэ тэнюун үдэр
Халаһан асфальтын
захада
Аргаахан бултайба
сэсэгхэн
Анжарагдангүй хэндэшье.
Хүнүүд хайшаашьеб
тэбдэн,
Алад гарана
һонирхонгүй.
Үндэр һүеытэй басаган
Үнгэрбэ дорьбоогоод лэ.
Хэнэйшьеб хүл тэрэниие
Дайран алдаад гэшхэлбэ.
Харин багахан хүбүүхэн
Хараба сэсэг, гайхаба.
Дээрэнь тонгойн шэртэбэ.
Дальбэнүүдыень нааршаан
эльбэбэ.

СЫМБЕЛОВА Туяаха,
9-дэхи «А»
классай һурагша.

ХОЙМОРОЙ БАЙҺАН ХОЙНОО

Буряад зомнай хоймортоо
Буулгадаг лэ айлшадаа.
Хоймороо захяада
хүртэжэ,
Холын замда мордодог лэ.
Хоймороо эхилжэ,
Һайхан уреэлээ хэлэдэг...
Хойморой һэн лэ хойноо
Хүндэмүүшэ байха
ёһотойб.
Хойморой һэн лэ хойноо
Хүгжэм дуунда дурлаһаб.
Хойморой һэн лэ хойноо
Һайхан уреэл хэлэхэб.
Хоймор нютагаа хаанашье
Ходоодоо магтажа ябахаб.

АРМАЕВ Кеша,
8-дахи «Б»
классай һурагша.

*) *Хоймор—Түнхэндэхи нютагай нэрэ.*

«Хуурай-Һубаг» гэжэ ХАНДИРОВ Эрдэниин зураһан зураг.

ЗАЛХУУ АЛЯАҺАД

(Онтохон)

Намжаа намарай үдэрнүүд үнгэржэ, шэрүүн хатуу үбэл ерэхээр забдаба. Аляаһад дааража эхилбэд, үдэртөөл бодоод, хоёр аляаһан түсэбөө табинад.

— Одоошье мүнөөдэр урижа хаяхам. Гоё гэгшын үргөө бариад, гэдэһээ пеэшэндээ шаража хэбтэхэл байхаб. байза шамай..., — гэжэ нэгэ аляаһан нүгөөдэдөө ехэрхэбэ. Нүгөөдэнь байжа үгэнэгүй:

— Би шулуун гэр барихаб. Ямаршье амиды юумэн намда добтолжо шадахагүй!..

Эдэ аляаһадай хооһон амаа дэлгэжэ, айл зайжа ябатар, үдэртөөл бодоод, түсэбөө табижа байтар, саг үнгэрхөөрөөл үнгэржэ, нэгэ мэдэн гэхэдэнь, хүйтэн болошобо. Нэгэтэл мэдэн гэһээнь, хүр саһан шэдэлжэ, хайша яашьешье орохо аргагүй болошо, хоёр аляаһан хүлдэжэ үхэшэбэ гэхэ.

БАТОРОВА Соня,
10 дахи «Б» классай һурагша.

ЯБЛОКЫН ХӨӨРӨӨН

БАСНИ

Шарахан улаан Яблоко барбаганан байжа, хүрин үнгэтэй Грушада бэеэ һайрхан, иигэжэ шэбэрһабир гэбэ:

— Хүрин хара Грушамни! Яахадаа ходолоо хара ёһоороо ябанабши? Нам шэнги шарахан, улаахан шарайтай байхаяа яагаабши даа. — гээд, шантагар хамараа өөдэнь үргэжэ, гэрэлдэ нюураа хараба, һүүлдэнь ташааган гулан, Грушын урдуур-хойгуур нахис-хотос гэжэ ябатараа, нюураа уршылган Грушада хандаба.

— Харахада, шарайшни даншье муухай — хара хүхэ. Угайдхадаа, пудра түрхиии, — гээд, эрьелдэжэ үрдингүй байтарнь, гэнтэ хаанаһаашьеб бии болоһон ямаан шарахан улаан Яблокые шаршаганаса жажалаад эдижэрхибэ

Зүһэ муутайхан Груша иигэжэ хэлэбэ:

— Шарайгаар һайхан байнхаар, шанар һайнтай байбал дээрэл хаш!..

ОШОРОВА Дулма,
9-дэхи «Б» классай һурагша.

Совет засагай түлөө тэмсэлшэд тухай ПЕТУХОВ Володиин зураһан «Партизанууд» гэжэ зураг хөөрэнэ.

Хүхэ ямаан хэбтэн таргалба.
(Үнэһэн).
Тэнгэридэ хүрэтэр түмэр шаантаг.
(Утаан).
Хүлтэй хадаа тэнгэридэ хүрэхэ һэм,
Хүүртэй хадаа хулгайшаниие бариха
һэм.
(Хагша).
Хада дээгүүр халин гүйгөө,
Хэргээһэ бургааһа залгин гүйгөө.
(Түймэр).
Алтан гадаһа алхажа ядабаб.
(Түүдэг).
Нарин голой найман аялга,
Наанань байгаа намдуу хухалга.
Наһаа алдаһан найдан һалхин.
(Лимбэ).
Хээр морин хэбэн жороо,
Гал хүл ганган жороо,
Газар тэнгэри долгин жороо.
(Хуур).
Ой тайгада огзон нохой хусаба.
(Һүхын сабшаха сурхан).
Сагаанинь ябая гээ, харань байя гээ.
(Саһан ба газар).
Ебхэнсэйн һамган ерэн хабһатай.
(Торхо).
Дэрэ дээрэ дэмы бэшэг,
Унтари дээрэ уймар бэшэг.
(Зүүдэн).
Эреэн сагаагша гүүнһээ
Эрхим хара унаган гараа,
Эриһэн абаһан хүн
Эрьюу тэнэг болоо.
(Тогоо нэрэхэ).
Тээ тэндэ тэрэс гээ,
Тэрэ модондоо гэндэс гээ,
Хоорондоо хотос гээ,
Хоёр нюдэн бултагад гээ.
(Арһа муухаха).
Үреэ морин үе бүрээ өөхэтэй.
(Һамар).
Ургын үзүүрһээ утаан гараба,
Оёорһоо сэнхэг гараба.
(Тамхи татаха).

(Эдир бэшэгшэдэй хамтын суглуулбариһаа).

МИНИИ ТҮРЭЛ НЮТАГ

(Дурсалга)

Би Хэжэнгын аймагай Загаһата нютагта байдагби. Минии түрэһэн нютаг юунһээшье үнэтэй сэнтэй гэжэ һанадагби. Минии нютаг баян юм. Үндэр хадануудтай, үргэн талануудтай, элбэг ой модотой.

Манай дунда ажалай олон баатарнууд бии. Жэшээнь, Дамшаева Гэма Дамшаевна — механизатор хүн.

Би хаанашье ошоо һаа, нютагаа мартахагүйб. Би хододоо амаралтадаа нютагаа ошожо ерэдэгби.

Мүнөө минии нютагай ажалшад намарайнгаа гарһаа хуряалгые дүүргэнхэй. Түрэл нютагни жэлһээ жэлдэ ехэ ба гоё боложо байдаг. Манай хонишод зуун хонин бүхэнһөө зуун хурьга абадаг. Зундаа нютагнай ногоон набшаһатай модонуудаар бүрхэгдэдэг. Тэдэниие һургуулиин һурагшад һуулгаһан юм.

Минии нютагта Загаһата гэжэ ехэ нуур бии юм. Үшөө Чисаана гэжэ заахан горхон бии.

Һурагшад амаралтадаа совхозойнгоо ажалшадта туһа хүргэдэг. Манай нютагай залуушуул минии байна гүй, бултадаа ажалдаа гаранхай. Һаяхан субботник болоһо, бүхы хүнүүд гаража, һууринайнгаа газарые арилгаа һэн.

ХАПДАПОВА Цырен-Дулма,
7-дохи классай һурагша.

Уласхоорондын шэнжэлэл

БЭЕ БЭЕДЭЭ АША ТУҺАТАЙГААР

Великобританиин Премьер-Министр Г. Вильсонэй Советскэ Союзда албанай хэрэгээр ерэхэдэнь, манай оронойшье, мүн Англиинше олониитэ болон хэблэл ехэ үргэнөөр бэшэһэн, һайшаалтай үгэнүүдые хэлэһэн байна. Энэ айлшалалга хадаа СССР Великобритани хоёрой хоорондо хани ёһоной харилсаа, али алиндань аша туһатай харилсаа холбоо хүгжөөхэдэ, уласхоорондын түгшүүрилтэ байдал һуларуулхада туһалха байха бэзэ гэжэ шэнжэлэгшэд найдажа байһанаа мэдүүлнэд.

Манай оронуудай хоорондохи политическэ харилсаанууд тухай хэлэхэ зуура нигэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэн. Тэдэнэй түүхэдэ һайжарһаншье үе, эли бодо муудаһаншье үе үзэгдөө һэн. Нигэжэ муудаһан үе эгээ һүүлдэ 1968 ондо эхилһэн юм. Англиин засаг түрые тиихэдэ барижа байһан консерваторнууд манай оронтой байгуулһан харилсаагаа муудахааха гэһэн хараа шугам баримталһан байгаа. Европодохи байдал политическэ ёһоор һуларуулха, зүүн ба баруун оронуудай хоорондо харилсаа хүгжөөхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсалгаһаа тэдэнэр таһа арсажархёо һэм шуу. Имагтал дотоодын хэрэгүүдэй хажуугаар Англиин правительствын баримталһан гадаадын политикын имэ хараа шугам хадаа 1974 ондо болоһон парламентын һунгалтын үедэ консервативна партиие диилдэхэ, орон доторoo засаг түрэеэ алдаха туйлда хүргэһэн байна.

Үнгэрэгшэ жэлдэ лейбористнуудай партиин засагаа гартаа абахадань, Англиин гадаадын политикада шэнэ зүйлнүүд бии болоо бэлэй. Англо-совет харилсаануудые һайжаруулха, Европодо эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ бүхы оронуудтай харилсаха һанаашалгатай байһан тухайгаа энэ партиин толгойлогшод мэдүүлээ һэн.

Европодо аюулгүй байдал сахиха, харилсаа холбоо хүгжөөхэ тушаа зарлагдаһан зүблөөнэй хүдэлмэриие амжалтатайгаар түгэсхэлгэдэ нүлөөлхэ, буу зэбсэг бүтээлгын ехэ гаргашые хороохо, ядерна дайнай аюулые бага болгохо, түгшүүрилтэ байдал һуларуулгые тэхэришэгүй болгохо — эдэ шухала политическэ зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ СССР Великобритани хоёр хамтын хүсэлэл оролдолго гаргажа болохо бэлэй.

Экономическа харилсаануудые абажа харабалнай, имэ гээшэ. Хоёр ороной хоорондо хэгдэдэг худалдаа наймаан нилээд горитой хэмжээндэ хүрэнхэй. 1973 ондо эд бараанай эрьесэ 720 миллион түхэриг болоо һэн. Харин 1974 ондо бүри ехээр ургаа. «Морнинг пост» газетын үнэн зүбөөр тэмдэглэһэнэй ёһоор. Англи хадаа экономическа талаараа ехээр хүгжэнги капиталис оронуудта орходоо Советскэ Союзтай хэдэг худалдаа наймаагаа үшөөл бирагүйгөөр хүгжөөһэн байна. Нээрээһээшье, 60-аад онуудай тэн багаар СССР-тэй наймаа хэдэг баруун оронуудай дунда нэгэдэхи һуури эзэлдэг байһан Англи мүнөө зургаадахи һууринда түригдөө, урда тээнь ФРГ, США, Япон, Финлянди, Франци гэгшэд ороо. Энэ хадаа, сохом лэ, консерваторнуудай правительствын холын бодолгүй политикын үрэ дүн болоно.

Гэхэ зуура, экономическа холбоо барисаагаа нилээд үргэдхэхэ бүхы эрхэ нүхэсэл бии. Худалдаа наймаан гээшэмнай хоёр тээшээ ябадалтай зам гэжэ, мүн манай орон тушаа гол түлэб түүхэй эд худалдадаг орон гэһэн һанамжын хуушарһые Англиин бүхы хүн зоной мэдэрээ һаа, имэ худалдаа наймаан үргэдхэгдэжэ магад. Англиин эд хэрэглэгшэд, совет фото-кинотехникээр, радиоаппаратураар, часаар, хүнгэн ба ашаанай автомобильнуудаар, тракторнуудаар, металл отолдог станогуудаар, элдэб приборнууд гэхэ мэтэ бусад зүйлнүүдээр ехэтэ һонирходог байна. Энэ баримта юун тухай гэршэлнэб гэхэдэ, имэрхүү һанамжа ойлгосонууд хуушаран һалажа байнхай.

Баруун Европын бусад олонхи оронууд мэтэ, Англиин экономико мүнөө горитой бэрхэшээлдэ оронхой. Имэ эрхэ байдалда совет дэлгүүрэй хубилашагүй бата, совет худалдаа наймаашадай найдамтай байһан ушар англо-совет экономическа харилсаануудые хүгжөөхын тулада шухала жүдхэмжэнь боложо шадаха байна.

Великобританиин Премьер-Министрэй Советскэ Союзда албанай хэрэгээр ерэһэн ушар бэе бэеынгээ хараа шугам үлэмжэ һайнаар ойлгохо, элдэб һалбаринуудай талаар али алиндаа аша туһатай харилсаа холбоо улам саашадань хүгжөөхэ, тэрэшэлэн уласхоорондын гол шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ арга боломжо хоёр оронуудта олгоо.

„ТОМО ШИИДАМАЙ“ ПОЛИТИКА

Персидскэ тохой шадар Пентагоной ябуулгаяа эдэбхижүүлһэн тухай харин хэблэлдэ улам олон мэдээсэлнүүд һүүлэй үедэ толилогдоно. США-гай сэрэгэй албан зургаан Америкын 7-дохи флодой зарим онгосонуудые Индиин океан руу асарһан байна. Вашингтон арабуудай нэгэдэмэл эмирадуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ хандажа. энэ федеральна гүрэндэ мэдэлтэй «аралнууд дээрэ сэрэгүүдые буулгаха тушаа» сэрэгэй һургуули хэхын тулада американ эсминецүүдтэ зүбшөөхыень гуйгаа. Масир арал дээрэхи Англиин авиабазые Холбоото Штадуудай хэрэглэхэ тушаа Америкын түлөөлэгшэд Оманай султанай хэлсээнүүдые хэнэ. Энээнэйнь түлөө Дофарай (Оманай нэгэ провинци) патриотическа хүсэнүүдтэ эсэргүү тэмсэлдэнь султанда сэрэгэй туһаламжа хүргэхэ юм. «Онсо ушар байдалай тохёолдобол», нефть малтан абадаг оронуудта эсэргүү зэбсэгтэ хүсэнүүдые США хэрэглэжэ болохо гэһэн мэдүүлгэнүүдые Америкын албан тушаалта ажал ябуулагшад хэһээр.

Энээнтэй дашарамдуулан, Францийн «Фигаро» газетэ иигэжэ тэмдэглэнэ. Вашингтон хайшаншье гэжэ һаань, Дүтын Зүүн зүгэй нефтеэр өөрыгөө хангаха һанаатай, тиигээд энэ зорилгоёо хүсэлдүүлхын тулада Пентагон Дүтын Зүүн зүгтэхи «оршон байдалай шангадабал», сэрэгэй ябуулга хэхэ түсэбүүдые зохёонхой юм. Египедэй «Роз эль-Юсеф» газетэ өөрынгөө талаһаа иигэжэ заана: «Пентагон Кувейтһээ эхилээд, Катар хүрэтэр Аравиин хахад аралай эрье шадарай районуудые эзэмдэхэ түсэб зохёонхой. Эдэ районууд нефть газаашань гаргадаг оронуудай организацин гэшүүн-гүрэнүүдэй (ОПЕК) абадаг бүхы нефтиин 70 процентыень үгэдэг юм».

Персидскэ тохой шадар өөрынгөө аша туһа хаража, консервативна засаг түрэтэй Дүтын Зүүн зүгэй оронуудай дундаһаа США өөһэдтөө союзнигуудые бэдэржэ байна. Тиигэжэ бэеэ даанхай гадаадын политика ябуулдаг араб гүрэнүүдтэй тэмсэхэдээ, эдэ союзнигуудтаа түшэглэхэ гэжэ һанаашална. Энэ зорилгоор Вашингтон тэдээндэ ехэ хэмжээнэй буу зэбсэг үгэнэ. Тус районой нефть малтан абадаг зарим оронуудта США «аюулгүйе сахиха тусхай хүсэнүүдые» һургана гэжэ һаяшаг американ хэблэл мэдээсээ һэн. Эдэ хүсэнүүд консервативна засаг түрэнүүдые хамгаалхынгаа хажуугаар нютагай болон американ компанинуудай хамтааран эдлэдэг нефтиин уурхайнуудые мүн лэ хамгаалха уялгатай юм. Корейдэ, Вьетнамда болоһон дайнуудта хабаадалсаһан США-гай тусхай частьнуудай сэрэгэй алба хаагшад «аюулгүйе сахиха эдэ хүсэнүүдые» хүтэлбэрилдэг, бэлдэдэг байна.

Америкын монополистнуудта һаймһаран, США-гай сэрэгэй бүлэгүүдэй «томо шиидамай» политика хэрэглэхэ гэһэн һэдэлгэнүүд, мүн нефть газаашань гаргадаг оронуудай арадуудай хуулита эрхэнүүдые, амин шухала хүсэл эрмэлзэлые тэдэнэй хэрэгсээхэгүй гэһэн аша Азиин, Африкын ба Латинн Америкын оронуудта, мүн уласхоорондын, тэрэ тоодо совет олониитын зүгһөө ехэ зэбүүрхэл түрүүлээ. Америкын «канонеркэнүүдэй дипломатиие» нефть малтан абадаг олонхи оронууд эрид шууд буруушаагаа. Каирай «Аль-маса» газетын онсолон тэмдэглэһэнэй ёһоор, «хүсэ ба дай хэрэглэжэ, империалистнуудай аша туһые хамгаалха политика мүнөөнэй дэлхэйн эрхэ байдалда яашье таарахагүй уласхоорондын асуудалнуудые гуримшуулхада хэрэглэгдэшэгүй юм».

ПЕРУ: АРАД ЗОН ЭМХИДЭН ЖАГСАНА

Үнгэрһэн долоон хоногой үедэ Перуда үймөө хэһэн контрреволюциин хүсэнүүд үй бута сохигдобо. Арад зоной дэмжэлгэдэ хүртэн, правительство болон зэбсэгтэ хүсэнүүд эрид шанга хэмжээнүүдые абажа, эдэ хархис этэгээдүүдые дараһан байна. Тус үймөөн перуан арадай дайсадай үни удаан саг соо хэһэн правительствада харша, һүйдхэлтэ ябуулгануудай оройдоо нэгэ шатань болоно. Эдэ дайсад дотоодын политическэ байдал бүри хүшэр хүндэ болгохо, правительство ба зэбсэгтэ хүсэнүүдые амяарлан һалгааха, экономикые эмхи гуримгүй болгохо гэжэ һэдэдэг юм. Энэл зорилгоор тэдэнэр февралиин эхеэр Перугай ниислэл хотодо полициинхидэй забастовко эмхидхээ, һүүлээрнь гудамжануудта гаража, гүрэнэй эмхи зургаануудые, газетэнүүдэй редакцинуудые бута сохижо, магазинуудые тоножо, амгалан зониие алажа эхилээ һэн.

Перуда болоһон хорото һүйдхэлтэ ябуулгые нютагай томо баяшуул, США-гай Түбэй тагнуулай управлени, харин монополинууд эмхидхэһэн, тухирһан байна. Тэдэнэй эсэсэйнь хүсэлэл оролдолго юуб гэхэдэ, Чилидэ бологшодо адляар энэ орон дотор гүрэнэй урбалта хэхын тулада таатай һайн эрхэ байдал түхеэрхэ зорилготой байба. Тэдэнэр хуушанай гурим дахин һэргээхэ, гүрэнэй мэдэлдэ үгтэһэн предприятинуудые һөөргэнь эздтэнь бусааха, аграрна реформын үедэ тариашадта үгтэһэн газарые дахин помещигүүдтэнь үгэхэ гэжэ хүсэһэн байгаа.

Перугай контрреволюционно хүсэнүүд ямар ушарһаа диилдээб? Үргэн ниитэ арад зон хадаа 1968 ондо Хуан Веласко Альварадо гэгшын сэрэгэй правительствын засаг түрэеэ гартаа абаһанай һүүлээр бэелүүлэгдэһэн социально-экономическа хубилалтанууд ямар туйлай ехэ аша туһатайб гэжэ хоёр нюдөөрөө хараһан, мэдэрһэн байна бшуу.

Хархис этэгээдүүдтэй хэһэн шэнэ тулалдааһаа ороной түрүү үзэлтэй хүсэнүүд бүри хатуужажа гараа, өөһэдынгөө зэргэнүүдые бүри нягтаар жагсаагаа. Һаяшаг профсоюзай, тариашадай, залуушуулай ба түрүү үзэлтэй олониитын бусад организацинууд Перугай революциин хүдэлөөн боложо нэгэдээ. Эдэ организацинуудта 4 миллион үлүүтэй гэшүүд тоологдоно. Тэдэнэр түрүү шэнжэтэй хубилалтануудые хэхэдэнь. Перуда боложо байгаа революционно хүдэлөөе аршалан хамгаалхадань президент Альварадын правительствые бүхы хэмжээгээр дэмжэхэ гэһэн зорилготой.

Национальна бэеэ даанхай байдалые бэхижүүлхэ, арад нитын аша туһада экономикын гээгдэлые усадхаха, дам дэбжээхэ гэһэн политика ябуулдаг правительствые перуан арад эрид шууд дэмжэнэ гэжэ эдэ бүгэдэ ушар байдал гэршэлнэ. Нэгэ хэдыхэн хоногой урда тэрэ правительство, хадаа национальна экономикые хүгжөөхэ хоёр жэлэй түсэб тунхаглаа. Энэ түсэб ороноо 1975—1978 онуудта хүгжөөхэ генеральна экономическа түсэбэй таһаршагүй хубинь болоно. Перу дам урагшаа дабшаһаар.

В. ГОНЧАРОВ, А. БИРЮКОВ, М. АРТЮШЕНКОВ.
(ТАСС).

Шэнэ зүжэг

„БАРАБАНЩИЦА“

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай дүүрэһээр гушан жэлэй алдарта ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тула бүхы совет арад бэлдэжэ байна. Энэ гайхамшагта ойе уртуулан, Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театр мэдээжэ совет драматург А. Салынскиин «Барабанщица» гэжэ зүжэг найруулжа табяа. Зүжэгэй премьерэ февралиин 14-дэ боложо, харагшад инаг халуунаар угтаа.

Энэ зүжэгые Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Ф. С. Сахиров найруулан табяа, шэмэглэл гоёолтыень уран зурааша В. В. Тевелев хэһэн байна. Буряадай мэдээжэ уран зохёолшо, драматург Д. Р. Батожабай энэ зүжэгые буряадшалаа.

Зүжэгэй гол түлэб удхые тайлбарилһанайшье үлүү гэжэ һанаштай. Зүгөөр энэ зүжэг хараһан, бүхы зүрхэ сэдьхэлһээ уярһан хүнүүд совет арадай эгэршэгүй хүсэтэйе, эрэлхэг зоригтойе үшөө дахин мэдэхэл байха. Гал дүлөөр соробхилжо байһан фронт дээрэшье, тылэй ажалдашье совет хүнүүд үндэр баатаршалга гаргажа, илалтын түүхэтэ үдэрые ойртуулжа байгаа. Энэниие драматург тон зүбөөр онобшолон абажа уран хурсаар, үнэншэмэ тодо һонороор харуулжа шадаа. Тиихэдэ театрай коллектив нилээд ехэ оролдолго гаргаа.

Зүжэгэй гол рольнуудта Буряадай АССР-эй габьяата артистнар Г. Б. Бутуханов, Ц. П. Пурбүев В. И. Амханова, Л. Л. Дугарова, Л. А. Абушеева болон бусад наадана. Наһатай эхэнэрэй рольдо РСФСР-эй арадай артистка Н. С. Гендунова наадажа, хэзээдэшье мартагдашагүй образ харуулна. Сэхыень хэлэхэдэ, хүндэтэй амаралтада гараһан ахамад артистын дахинаа театртаа ерэжэ, дундаршагүй баян дүй дүршэлдөө залуушуулые һургажа, бүхы бэлиг шадабаряа үгэжэ байһаниинь онсо һайшаалтай.

К. МУНКУЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Нила Снижко—артистка Л. Егорова. Митрофанов — Буряадай АССР-эй габьяата артист Г. Бутуханов. 2. Федор — артист М. Елбонов.

Авторай фото

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭНЭБ

Совет-англиин хөөрэлдөөнүүд Москвада боложо байна. Энэнь гадаадын хэблэлэй политическэ гол шухала темэ болоно. Великобританиин Премьер-Министр Гарольд Вильсонэй хүндэлэлдэ февралиин 14-дэ Кремлиин Ехэ ордон соо эмхидхэгдэһэн сайлалга дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые дэлхэйн бүхы оронуудай газетэнүүд дэлгэрэнгыгээр толилно. Совет-англиин харилсаае саашадань хүгжөөхэ асуудалнуудаар, уласхоорондын гол шухала асуудалнуудаар Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ ехэ удха шанартай байна гэжэ шэнжэлэгшэд тэмдэглэнэ.

Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые Англиин «Морнинг стар» газетэ толилходоо, уласхоорондын шахардуу шанга байдал саашадань һуларуулхые, совет-англиин харилсаа һайжаруулхые Советскэ Союзай эрид хүсэжэ байһые элирхэйлэн мэдээсэнэ. Г. Вильсонэй хэлэһэн үгые «Дейли мирор» газетэ толилходоо, Советскэ Союзай, Англиин хүтэлбэрилэгшэдэй энэ уулзалга хоёр ороной хоорондохи харилсаае улам һайжаруулха гээд этигэн найдажа байһанаа мэдүүлнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин Совет делегациие толгойлжо байһаниинь шухала удха шанартай гэжэ «Таймс», «Дейли экспресс», мүн Англиин бусад газетэнүүд онсолон тэмдэглэнэ. Великобританитай харилсаа холбоогоо һайжаруулгада Совет правительство гол анхаралаа хандуулна гээд хэблэл мэдээсэнэ.

Англиин хүдэлмэришэн ангитай һанал нэгэтэй байһанаа совет хүнүүд хэлбэришэгүйгөөр мэдүүлнэ гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь тэмдэглээ гээд «Берлинер цайтунг» газетэ бэшэнэ.

«Англиин Премьер-Министрэй албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ошолго шахардуу шанга байдалай һуларжа байха үедэ, нэгэ нэгэндээ этигэн найдалгын оршон байдалда үнгэржэ байна», — гэжэ Болгариин «Народна младеж» газетэ тэмдэглэнэ.

Советскэ Союзай, Англиин хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга Европын гол шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ шухала нүлөө үзүүлхэ байна гэжэ Парижай «Юманите» газетэ мэдээсэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь үгэ хэлэхэдээ, Дүтын Зүүн зүгэй асуудалые амгалан ёһоор гуримшуулхын тула Женевэдэхи эбэй конференциин хүдэлмэриие дары һэргээхэ шухала гээд мэдүүлээ гэжэ американ бүхы газетэнүүд тэмдэглэнэ.

Киприэхи байдалда гадаадын хэблэл анхаралаа ехээр хандуулна. «Кипрэй Республикын федеративна Турциин гүрэниие» байгуулха тухай түүрэг бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэдэй мэдүүлгэ арал дээрэхи байдалые илангаяа хүшэр бэрхэшээлтэй болгохо байна гээд «Жиче Варшавы» газетэ бэшэнэ.

Совет-американ замбуулинай хамтын туршалга, шэнжэлгэдэ зорюулагдаһан түрүү бэшэгые «Нью-Иорк таймс» газетэ толилбо. Совет, американ космонавтнуудай Канаверал хушуунда уулзаһан тухай хөөрэхэдөө, замбуулинай дайдада шэнжэлгэнүүдые хэхэ талаар СССР-эй, США-гай хоорондохи харилсаае саашадань үргэдхэхэ шухала гэжэ тэмдэглээ.

(ТАСС).

Хилын саанаһаа

ПРАГА

ТҮҮХЫН ШУХАЛА УШАР

ТАСС

Шэнэ Росситай Чехословакиин соёлой, экономическа харилсаа холбооной бүлгэмэй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ой мартын 2-то гүйсэхэнь. Энэ хадаа оронойнай түүхэдэ шухала һара, үдэр болохо юм гэжэ ЧССР-эй ажалшад тэмдэглэхэ байна гэжэ Чехословак-совет хани барисаанай холбооной ЦК-гай түрүүлэгшэ, ЧССР-эй Федеральна суглаанай түрүүлэгшын орлогшо Вацлав Давид үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Чехословакиин элитэ мэдээжэ эрдэмтэ, ниитын ба гүрэнэй элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша Зденек Неедлын эхи табиһан энэ ниитын эмхи дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис гүрэн тухай оронойнгоо хүн зондо хөөрэжэ үгэһэн, буржуазна номнол һургаал эрид буруушааһан, Советскэ Союзда эсэргүү политикые элишэлэн харуулһан байха юм.

Мүнөө үедэ Чехословак-совет хани барисаанай холбоон ЧССР-эй Национальна фронтын бүридэлдэ ородог эгээл нэрэ хүндэ ехэтэй, эгээл олоной хабаадалгатай ниитын эмхинүүдэй нэгэниинь болонхой гэжэ В. Давид хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ.

Мүнөө тэрэнэй 25 мянган эхин эмхидэ 1.800.000 хүн ороно. КПЧ-гэй хүтэлбэрин доро тэрэ манай оронуудай арад зоной хоорондохи хани барисаае, харилсаа холбооe улам хүгжөөн бэхижүүлнэ.

БОМБЕИ

ТҮҮХЭТЭ ИЛАЛТА

ТАСС

Гитлеровскэ Германиие совет арадай дараһаар түүхэтэ илалта бүхы дэлхэйн оронуудай түүхэдэ шухала шата болоһон байна гэжэ Индиин соёлой мэдээжэ ажал ябуулагша К. А. Аббас мэдүүлээ.

Энэ илалта бүхы хүн түрэлтэниие фашизмын хүрин тахалһаа аршалан абарһан байна гээд тэрэ хэлэбэ. Үгы гэбэл, гитлеровскэ дээрмэшэ сэрэгүүд хүн түрэлтэнэй соёлой үнэтэ баялигуудые үгы хэхэ, уласхоорондын үндэһэн эрхэнүүдые бүдүүлигээр эбдэхэ байгаа.

Эгээл имэһээ гитлеровскэ Германиие, милитарис Япониие һамна бута сохижо, илаһан ушар түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэнэй гэрэлтэ һайхан ерээдүйе хангаһан ябадал болоно гэжэ тоолонобди.

Фашизмда эсэргүүгээр тэмсэһэн совет арадай илалтые энэдхэг арад манай түби дэлхэй дээрэ эб найрамдалай, хүгжэлтэ дэбжэлтын илан мандалга гэжэ тоолоһон байна. Тиимэһээ уласхоорондын шахардуу шанга байдалые һуларуулха гэһэн СССР-эй залан сэхэ хараа бодолые һайшаан дэмжэнэбди гэжэ К. А. Аббас тэмдэглээ.

ВАШИНГТОН

США-гай гүрэнэй департаментын мэдүүлгэ

ТАСС

«Кипрэй Республикын федеральна Турциин гүрэниие» байгуулха тухай Киприэхи түүрэг бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэдэй мэдүүлгыень США-гай гүрэнэй департамент эрид буруушаагаад, Киприэхи хоёр талын хөөрэлдөөнүүдые хэхыень уряалба.

Кипрэй Республикын правительство хадаа ороной үндэһэн правительство болоно гэжэ США тоолоно гээд эндэ тараагдаһан мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

НИКОЗИ

АКЭЛ-эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОГОИ МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

Кипрэй Республикын федеральна Турциин гүрэниие байгуулха тухай арал дээрэхи түүрэг бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэдэй соносхоһон ушарые Кипрэй Ажалшан арадай түрүү үзэлтэй парти (АКЭЛ) эрид буруушааба. Энэ ушар Кипрэй асуудалые гуримшуулан шиидхэхэ хөөрэлдөөнүүдтэ, Киприэхи бүхы хүн зоной — грегүүд ба түүрэгүүдэй — аша туһада хоро хүргэхэ байна гэжэ АКЭЛ мэдүүлээ.

Кипрые эзэслэн хубаарилжа, тус аралые НАТО-гой ракетно-ядерна бааза болгохын тула уласхоорондын империализм, НАТО-гой хархис хүсэнүүд нимэ һанаашалга хэжэ байна гээд АКЭЛ-эй ЦК-гай Политбюрогой эндэ тунхаглагдаһан мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

«ООН-ой Аюулгүйн Соведтэ хандаха гэһэн Кипрэй правительствын шиидхэбэриие АКЭЛ дэмжээд, Эхэ ороноо аршалан хамгаалхын түлөө тэмсэлдэ нэгэдэлээ бэхижүүлхыень киприот арадые уряалба.

АФИНА

КПГ-гэй мэдүүлгэ

ТАСС

«Кипрэй Республикын федеральна Турциин гүрэниие» арал дээрэ бии болгохо тухай түүрэг-кипрэй бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэдэй шиидхэбэриие Грециин Коммунис партиин Центральна Комитет эрид буруушааба.

Энээнтэй дашарамдуулан, Кипрэй асуудалаар уласхоорондын конференци зарлаха тухай Советскэ Союзай дурадхалые Грециин коммунистнууд дэмжэн, тэрэниие бодото дээрэнь бэелүүлхые уряална.

НЬЮ-ЙОРК

США-гай ПРЕЗИДЕНТ Дж. ФОРДЫН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ТАСС

США-гай президент Дж. Форд эндэ үгэ хэлэхэдээ, Холбоото Штадуудай гадаадын политика зохёон бэелүүлгэдэ правительствын, конгрессэй ямар үүргэ дүүргэдэг байһан тухай тэмдэглээ.

Оппозиционно партиин олонхёор хинагдадаг конгресс правительствын хараалһан гадаадын политическэ программые бэелүүлгэдэ тойбо татана гэжэ президент мэдүүлбэ. Имэ ябуулганууднь США-гай гадаадын политикые мухардуулхадаа магадгүй гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Энээнтэй дашарамдуулан, Дж. Форд худалдаа наймаан тухай хуулиин США-да һаяхан абтаһан тухайда тогтоһон байна. Советскэ Союзтай худалдаа наймаанда хашалта харшалалта хэхые энээн дотор хараалагдаһан байна. Энэнь 1972 ондо абтаһан хэлсээндэ таарамагүй.

Мүнөө Холбоото Штадууд болон Баруунай бусад оронууд экономическа хүшэр бэрхэшээлдэ ороод байна гэжэ Дж. Форд саашадаа хэлэбэ.

ХАНОЙ

Патриодуудай амжалтанууд

ТАСС

Байгша оной январь-февраль һарануудта Камбоджые сүлөөлхэ арадай зэбсэгтэ хүсэнүүд Лон Нолой 18570 солдадые үгы хэһэн, плендэ абаһан, дайсанай сэрэгэй 92 онгосо уһанда шэнгээһэн байна.

Кхмерскэ информационно агентствын (АКИ) эдэ мэдээнүүд «Нян зан» газетэдэ толилогдоо.

Уншагшы һонирхохол байхат

ДУНДАДА ЗУУН ЖЭЛНҮҮДЭЙ УРАШУУ

ДУНДАДА ЗУУН жэлнү... дэй үеын урашуул үнгэтэ ... луунуудаар — хас шуу... гаар, агадаар, халцедоно... сердонигаар, нефридээр гоё... то зүүдхэлнүүдые бүтээхэ... суутай бэрхэ байһан ха... Алас-Дурнын археологу... дундада зуун жэлнүүдэй ... то городуудай үлэгдэлнүү... гаргахадаа, элирхэйлэн тодо... руулһан байгаа.

Эдэнэр угаа һонин зүйлнү... дые олобо. Партизанск ... шадар олдоһон бүртэгэр ... сталяар хэгдэһэн юумэн ... нирхолтой Мэдэгдэхгүй ... дархан XII зуун жэлдэ неф... ридээр сэсэгэй дүрсэтэй ... бүтээһэн байна. Ондоо һ... лүүршэн далайн котигой, ... хируугай, хүн шубуунай, ... дагинай дүрсэнүүдые бүт... һэн байха юм. Эдэнь бүлэ... даа хадын хрусталяар хэгдэ... хэй.

8 зуун жэлэй урда ... Алас-Дурнада ажаһуудаг ... нөөнэй удэгеецүүдэй, нанаецу... дай, орочен угсаатанай ех... соёл болбосоролтой байһые... олдоһон юумэнүүд элирхэйл... гэршэлнэ. Бронзоор хэгдэ... илта шарагдаһан шагтануу... сагаан мүнгөөр хэгдэһэн ... нэй хадхуурнууд, литэтэй, ... амитадай, ургамалнуудай д... сэтэй бронзо хэдэн гэрэл ... линууд олдоһон байна.

ГЭРЭЛ ТУЯАГААР ҺҮ «ШЭНЖЭН СЭГНЭНЭ»

ҺҮН соо белогой хэды ш... нээн бии байһые «шэнжэн с... нэхэдэнь», ягаа-улаан гэрэл... туяан лаборантнуудта туһал... на. Шэнжэлхын тула оройдоо ... 1 минута саг хэрэгтэй. ... «Агроприбор» гэжэ эрдэм... үйлэдбэриин нэгэдэл протеи... нэй хэды шэнээн байһые д... ры тодорхойлхо ЭПМ-70 ... хэлэй түрүүшын прибор б... тээбэ.

Ягаа-улаан туяа гэрэл... нүлөөгөөр белогой молекула... нүүдэй туяаралгын нүлөө... хэрэглэхэ арга энэ шэнэ при... борто бии.

Һүн соо хэды шэнээн бело... гой бии байһаниинь тэрэнэй ... шанар элирхэйлэн харуулхо... гол шухала зүйлнүүдэй нэгэ... болоно. Үйлэдбэриин бүхы ... шатануудта, сагаан эдеэ бүй... буулхада энээние кача... шухала байна.

АИХАБТАР ДУЛААН ҮБЭЛ

ГЕРМАНИИН Демократи... ческа Республикын сагай ур... рил шэнжэлхэ түбэй албан... мэдээнүүдэй ёһоор, үнгэрһэ... 82 жэлэй турша соо байгша... оной январь һара эгээн л... дулаан байба. Хэрбээ һара... дунда зэргын температура ... 0,9 градус хүйтэн байдаг һаа, ... харин энэ жэлдэ 5 ба 7 гра... дус дулаан болоһон байн... юм. Февраль һара мүн л... дулаан байхаар багсаамжа... лагдана.

Республикын урда окру... гуудтахи нэмэл плантаци... нууд дээрэһээ капустын ... бусад овощой ургаса хуряаг... даа. ГДР-тэ саһан багаар ороо. ... Тюрингскэ ойто хадалиг райо... нуудаар лэ саһан бага саға... бургаһан байна.

ИНДИДЭ ГАЗАР ХҮДЭЛБЭ

ҺАЯХАН Индиин Химачал ... Прадеш штадай зарим райо... нуудта газар ехээр хүдэлөө. ... Байрын олон гэрнүүд һандар... гагдаа. Ехээр хохидоһон рай... онуудай хүн зондо Индиин ... агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй ... вертолёдууд эм дом, хубсаһа... хунар, эдеэ хоолой зүйлнүү... дые, майхангуудые абаашана.

РЕКОРДНУУД ЭЛДЭБ БАЙДАГ

КАЛИФОРНИИН 200 зо... луу хүн хоёр долоон хоногой ... турша соо программын 75 ... зүйлэй «олимпийскэ наада... нуудта» хабаадан мүрысэхэ... дөө, «дэлхэйн 11 рекорд» тул... лапан байна.

24 наһатай Джон Паркер ... 300 алтан загаһа зооголжо, ... бусадые илаа. Имэрхүү мү... рысөөндэ хабаадаһан 14-тэй ... Рику Самнеру 10 хүрэхэгүй ... минута соо 20 пирожки эди... һэн байна. Фрэнк Фоллс там... хи нэгэ һороод амилхадаа ... 116 сахариг утаа бааюулан ... гаргаба. Тиихэдээ урдын ре... кордые 30 сахигаар үлүү... лээ. Кевин Фаррела. Кора... Флетчер гэгшэд 7 час 30 ми... нутын турша соо үрөөһэн хүл... дээрээ зогсобод. Брюс Стю... арт, Роберт Огуст гэгшэд 31 ... час соо тус тусайнгаа хасар... альгадан, аяглаһан байна. ... Энэнь урдын рекордһоо 1 ча... саар үлүү юм.

(ТАСС).

«Спортлотогой», «Спортлото-2-ой» 1975 оной февралиин 12-то Москвада үнгэргэгдэһэн дүрбэдэхи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управлени согсолбо.

«Спортлото»: Нэгэшье хүн зургаан номер таажа шадаагүй. Табан номер таагшад — 5.000 түриг, дүрбэн номер тааһан хүнүүд — 94 түхэриг, гурбан номер таагшад 3 түхэриг абаха байна.

«Спортлото-2» Мелитополь хотодо ажаһуудаг нэгэ хүн зургаан номер таагаа. Тэрэ 5 мянган түхэриг абаха. Табан номер таагшад — 2554 түхэриг, дүрбэн номер таагшад — 61 түхэриг, гурбан номер тааһан хүнүүд 3 түхэриг абаха.

Дүрбэдэхи тиражай шүүбэриие нөөсэлгын кассанууд 1975 оной февралиин 23-һаа мартын 23 болотор түлэхэ.

Ээлжээтэ тираж 1975 оной февралиин 19-дэ үнгэргэгдэхэ юм.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Ажалайнгаа саг гамна» — түрүү бэшэг. 1975 ондо арадай ажахын түсэб болзорһоо урид бэелүүлхэ талаар Россиин федерациин ажалшадай абаһан социалис уялганууд.
Хоёрдохи хуудаһанда. «Ажалдамнай юун һаалта хэнэб» — Е. Кузьминагай статья. «Эдеэ хоолой үлэгдэлнүүд — тэжээлэй шухала нөөсэ» — С. Андрусенкын статья. «Шефүүд айлшалба» — В. Хамановай статья.
Гурбадахи хуудаһанда. Һургуулинуудай хүдэлмэридэ зорюулагдаһан хуудаһан.
Дүрбэдэхи хуудаһанда. Уласхоорондын шэнжэлэл.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
Улаан-Үдэ. 18.00 — Дамжуулгын программа. 18.05 — Һурагшадта «Горн» гэһэн программа. 18.45 — «Телевизионно һонин». 19.05 — «Факел». Сэрэгэй дуунуудай конкурс. 19.40 — «Сэлэнгэ» — телевизионно журнал (буряадаар). 20.10 — Агуу Илалтын 30 жэлэй ойдо зорюулагдаһан «Нам дороги эти позабыть нельзя» — телевизионно викторинэ. 20.55. — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар). 21.10 — «За час до рассвета» телевизионно уран һайханай фильм (1-дэхи, 2-дохи сери).

Редактор **Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.**

«БУРЯАД ҮНЭН» 1975 оной февралиин 18. 4-дэхи хуудаһан. Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-00361. Заказ № 0444